

997

UITGAVEN VAN HET BATAKSCH INSTITUUT - No. 23

HINDOE-INVLOED IN NOORDELIJK BATAKLAND

(MET EEN KAART)

DOOR

J. TIDEMAN.

F

2

23

AMSTERDAM 1936.

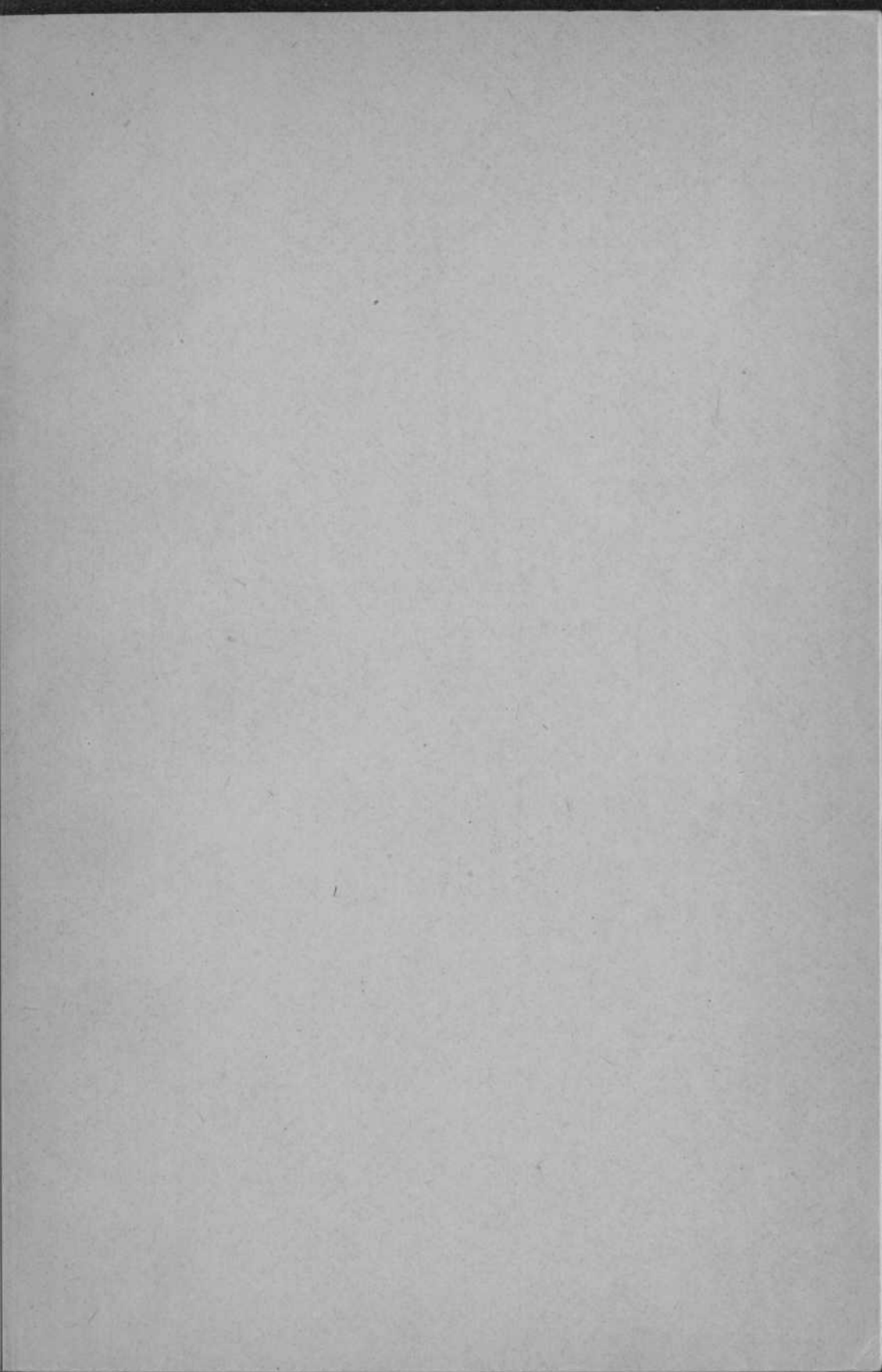
997 $\frac{7}{2}$

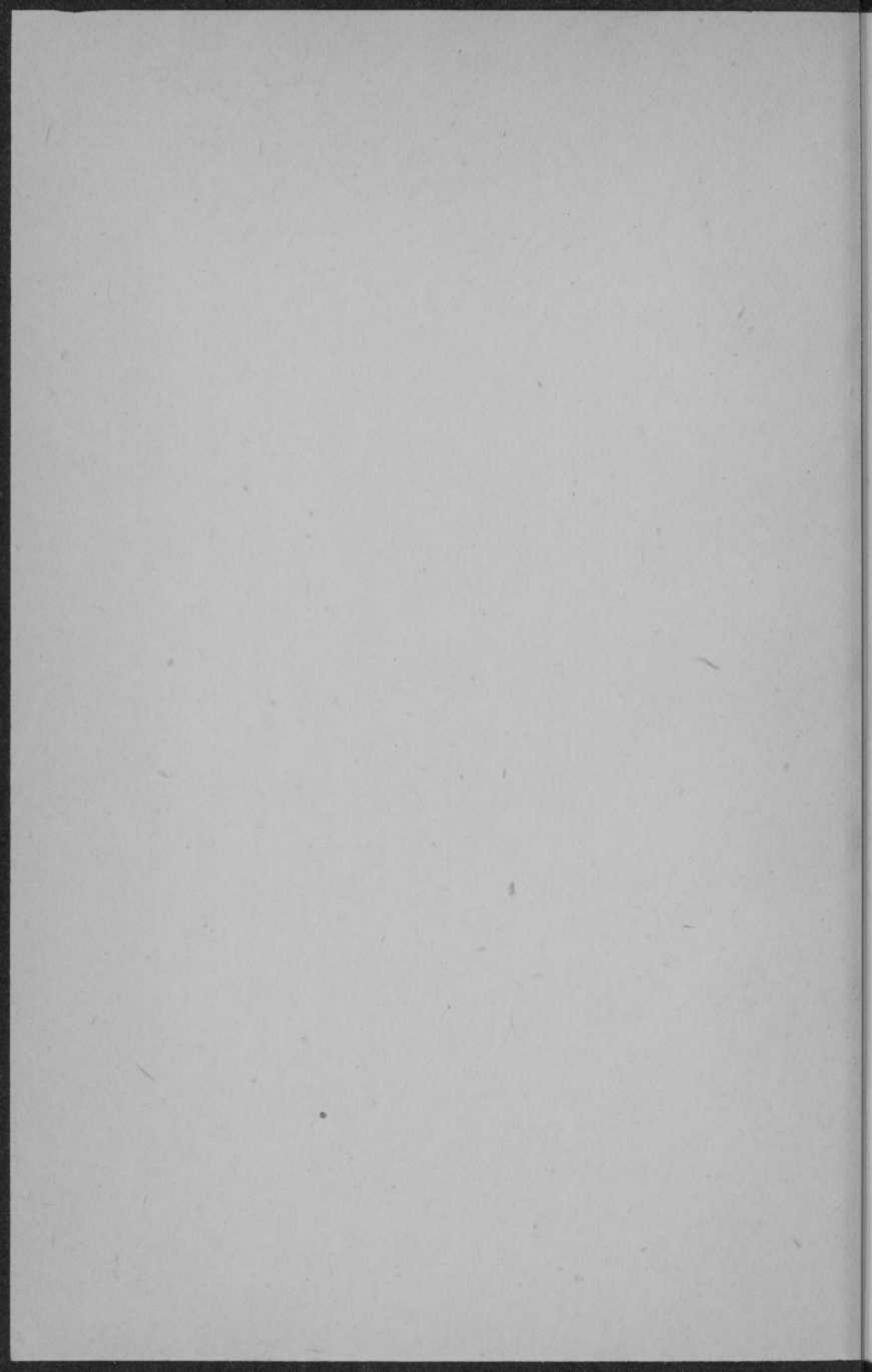
23

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0626 7691

49-1110 1137

997 F2

UITGAVEN VAN HET BATAKSCHE INSTITUUT 23²³

HINDOE-INVLOED IN NOORDELIJK BATAKLAND

(MET EEN KAART)

HINDOE-INVLOED
IN NOORDELIJK BATAKLAND

J. TIDEMAN.

PRIS 1.50

MAAGSICHA, AMBANG, BEL. LINDJUNG, 1921

379 MAART 1937

UITGAVEN VAN HET BATAKSCH INSTITUUT - No. 23

HINDOE-INVLOED IN NOORDELIJK BATAKLAND

(MET EEN KAART)

DOOR

J. TIDEMAN.

PRIJS f 1.25

AMSTERDAM 1936

NOORDELIJK BATAKLAND HINDOE-INVLOED IN

(MET EEN KAART)

DOOR

J. TIDEMAN

Hindoe-invloed in Noordelijk Batakland.

Inleiding

Het is een merkwaardig verschijnsel, dat bij een volk met instellingen en gebruiken, die aan zeer primitieve cultuur eigen zijn, onder welke het kannibalisme wel het meest sprekende voorbeeld is, en welk volk tot op enkele decennien geleden schier geheel geïsoleerd van het wereldverkeer leefde, zeer duidelijke sporen van een vroegere inwerking der Hindoe-beschaving zijn op te merken.

De Bataks zijn ingedeeld bij de Proto- en Prae-Maleiers, een oudere laag der bevolking van Ned. Indië dan de Maleiers. De algemeene opvatting is, dat zij niet tot de autochtone bevolking van Sumatra behooren, doch evenals de overige volkeren van den archipel — wellicht 2000 jaren, of langer geleden — naar hun tegenwoordige vaderland zijn uitgezwermd. Men veronderstelt naar aanleiding van ethnologische en anthropologische overeenkomst, dat zij nauw verwant zijn met de Moendavolkeren, van welke thans nog resten in het Chota Nagpoer plateau in Voor Indië, bezuiden de vlakte van de Ganges, leven.

Een recente — zij het nog niet geheel vaststaande — aanwijzing van een massale volksverplaatsing in ouden tijd van het centrum van Voor Indië naar Noord Sumatra gaf het onderzoek naar het voorkomen van rhinoscleroma in verschillende haarden van het centrale Batakland in de omgeving van den Poesoek Boehit. De samenhang met den meest nabijgelegen haard in Britsch Indië bij de bevolking van het zooeven genoemde Chota Nagpoer plateau werd ver-

ondersteld. Het is mogelijk — aldus de publicatie betreffende dat onderzoek —¹⁾ dat migreerende deelen der Moenda-bevolking het sclerom van Voor Indië naar Sumatra hebben overgebracht. Daarmede zou dan de verwantschap van Bataks en Moenda's meer waarschijnlijkheid hebben verkregen.

De Bataks werden in de oudste berichten omtrent den Indischen archipel reeds als menscheneters vermeld en bij sommige stammen van dit volk kwam dat gebruik in bepaalde gevallen tot in het begin van deze eeuw voor.²⁾ Vele van hunne overige tot in recenten tijd bestaan hebbende volksgebruiken — men denke aan het bereiden van de poepoek voor den tooverstaf, waarbij een weerloos kind op wreedaardige wijze werd gedood — zijn eveneens symptomen van het peil hunner inheemsche cultuur.

En toch hebben de Bataks in sterke mate den invloed eener hoogere beschaving ondervonden. Dat bewijzen de vele uitheemsche elementen in hun tegenwoordige cultuur, die klaarblijkelijk van Hindoeschen oorsprong zijn.

Het Bataksche volk heeft zijn letterschrift uit Voor Indië gekregen; in de Bataksche taal komt een vrij groot aantal Sanskrit-woorden voor. Veel in hun scheppingsverhalen en hun mythologie is aan de wedische mythen ontleend. De namen van eenigen hunner goden zijn ontwijfelbaar van Hindoe-Brahmanistischen oorsprong. Verschillende namen van marga's (Kar. merga) en submarga's, vooral in de Karolanden, maar ook in de Dairi- en Tobalanden, verraden hun Zuid Indischen oorsprong. En zoo zal uit het hier volgende blijken, dat ook nog andere Hindoe-overblijfselen onder het volk en in het land der Bataks worden aangetroffen.

Heeft op Java het Oud-Javaansche cultuurbezit nieuwe vormen aangenomen zonder van zich zelf te vervreemden, zoodat na de Hindoesche inspiratie de oudere vormen weer herleefden, maar rijker waren geworden³⁾, in de Batakland-

¹⁾ Prof. Dr. E. P. Snijders, Dr. W. Kouwenaar, Dr. J. H. Maasland en Dr. J. W. Wolff. Onderzoek over rhinosclerom op Sumatra, Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde 76 no. 31 (3733—3744) 1932; en E. P. Snijders. An endemic focus of rhinoscleroma in Sumatra ((Dutch East Indies), Proceedings of the Royal Academy of Sciences, Amsterdam Vol. XXXIV, no. 10 1931 bl. 1426.

²⁾ De heer W. K. H. Ypes deelde mij mede, dat het laatste hem bekende geval dateert van Maart of April 1906 in Sim-Sim (Dairilanden) en dat kannibalisme kort voordien nog veelvuldig in de Pakpaklanden voorkwam.

³⁾ Prof. Dr. J. P. B. de Josselin de Jong. De Maleische archipel als ethnologisch studieveld. Inaugurale rede, 1935.

den kan in zekeren zin iets dergelijks worden geconstateerd, doch valt die verrijking alleen in uiterlijke zaken waar te nemen.

a. Oude godsdienst der Bataks

De jongste ontdekkingen omtrent de te Pemoetoeng bij de samenvloeiing van de Panei en de Baroemon en elders in Tapanoeli voorkomende Hindoe-ruïnes hebben een merkwaardig licht doen schijnen op den ouden godsdienst der Bataks, zooals deze vóór de komst der Hindoe's geweest moet zijn.

Een aantal elementen van het Bataksche animisme ging op het Brahmanisme bij zijn verspreiding in deze landen over.

De in Padanglawas gevonden demonenbeelden leeren, dat eertijds de secte der Bhairawa's (de verschrikkelijken) hier oppermachtig was. Zij vereerden hun goden onder gruwelijke ceremoniën, die liefst des nachts en bij de kerkhoven gehouden werden. De priesters lieten zich daar op stapels menschenlijken temidden van hoog opvlammende vuren tot godheid wijden. De ondragelijke lucht der verbrande lichamen werd blijkens gevonden inscripties met den geur van tienduizend bloemen vergeleken! Ook van den Vorst van Malajoe Adityawarman bestaat een oorkonde, waarin vermeld wordt, dat hij op deze wijze de hoogste wijding ontving¹⁾.

Deze ceremoniën symboliseerden het verbreken der aardsche banden.

Uit de tegenwoordig nog bestaande toovenarij, de bezweringen, enkele tot op recenten tijd nog toegepaste wreed-aardige volksgebruiken en het onder sommige stammen zoolang bestaan hebbende kannibalisme blijkt, dat van een eigenlijk beschavenden invloed nauwelijks gesproken kan worden en dat in de Bataklanden van het inheemsche volks-geloof zeer veel is blijven voortleven.

¹⁾ Dr. W. F. Stutterheim. Indische cultuurgeschiedenis II, Het Hinduïsme in den archipel, bl. 128 en Dr. F. D. K. Bosch. Verslag van een reis door Sumatra, Oudheidkundig Verslag 1930 bl. 142.

Toch vond het Hindoeïsme hier blijkbaar een vruchtbaren bodem, want de invloed daarvan is — zooals wij reeds opmerkten — onmiskenbaar.

Zooals dat ook voor het Zuidelijke gedeelte van Voor Indië¹⁾ werd geconstateerd, vonden de Drawida's op Sumatra de aan allerlei demonen en booze geesten geloovende inheemsche stammen, die — ook al namen ze veel van de vreemdelingen over — gevangen bleven in de overal verspreide vrees voor de booze geesten en een primitief geloof aan de bescherming van enkele goede geesten.

b. Hindoe-instroomingen.

Hoewel nu het bestaan van den Hindoe-invloed in de Bataklanden een feit is, moet de vraag, langs welken weg deze beschaving zich verspreid heeft, nog maar als gedeeltelijk opgelost beschouwd worden.

Tot dusver werd schier uitsluitend de aandacht gevestigd op de instrooming uit het Zuiden en het Oosten, van waar Hindoe-Javanen het land zijn binnengedrongen. Ook de vondst van het zooeven genoemde portretbeeld van Adityawarman wijst in die richting. Over de mogelijkheid van een directe uit Voor Indië tot de Bataks gekomen Hindoe-penetratie wordt zelden gesproken.

In het hier volgende zal ik trachten aan te toonen, dat er reden is om aan te nemen, dat er behalve een Hindoe-Javaansche ook een rechtstreeksche invloed uit Zuid Voor Indië op de Bataksche cultuur heeft ingewerkt.

Het spreekt haast vanzelf, dat de Indiërs, toen zij den archipel gingen bevaren, het eerst Sumatra bereikten en dat ook de Hindoe's dit eiland vóór Java leerden kennen.

Zij vonden op Sumatra de toenmaals zoo waardevolle en kostbare producten als rhinoceroshoren, ivoor, kamfer en benzoë, welke producten al lang vóór onze jaartelling hun weg naar Arabië, Griekenland en mogelijk Egypte vonden, zooals Herodotus (5e eeuw voor Chr.) reeds

¹⁾ Sir Monier Williams. *Brahmanism and Hinduism*, Londen 1891, bl. 244.

mededeelt. Doch ook later — zooals uit Chineesche en vooral Arabische berichtgeving blijkt en tevens door een inscriptie uit 1088 na Chr. van een te Loboetoea bij Baroes (Westkust Tapanoeli) gevonden steen wordt bewezen — bestonden nauwe betrekkingen tusschen Voor Indië en de eenmaal beroemde handelsplaats Baroes ter Westkust van Noord Sumatra.

Voor een goed begrip van den gang van zaken is het wenschelijk eerst een schetsmatig overzicht van den Hindoe-inslag in de Bataksche instellingen te geven, waarbij op de factoren zal worden gewezen, die in bepaalde gevallen een rechtstreekschen invloed doen vermoeden. Daarna zal worden aangetoond, dat er in het verleden gedurende eeuwen een veelvuldig verkeer tusschen de Westkust van Sumatra en Voor Indië moet hebben plaats gehad en dat er Hindoe-kolonies in N.W. Sumatra moeten zijn geweest, om tenslotte de volksverplaatsing van dit gebied naar de binnenlanden te belichten en aldus een mogelijke oplossing te geven van „het raadsel der Sembiring's (of Simbiring's)”, een der merga's van het Karovolk, bij welke zeer van de zuivere Batak-adat afwijkende gewoonten worden aangetroffen en die vermoedelijk van Drawidischen oorsprong zijn.

De Hindoe-overblijfselen in het Batakland.

a. Taal en schrift.

De Bataks hebben — evenals vele andere Indonesische volkeren — hun letterschrift van de Hindoe's gekregen, terwijl in het Bataksch tal van Sanskrit-woorden werden overgenomen ¹⁾.

De volgorde der letters van het Bataksche alfabet staan volgens Prof. Kern ²⁾ — merkwaardigerwijs evenals de Boegineesche en Makassaarsche alphabetten — dichter bij het Sanskrit dan de Javaansche en Balineesche. Prof. Van Ronkel acht dit, blijkens een mij op een desbetreffende

¹⁾ Prof. Dr. H. Kern. Verspreide geschriften VI, bl. 20.

²⁾ Kern. V.G. XV, bl. 197.

vraag gegeven antwoord, van weinig beteekenis, „daar in het Sanskrit het systeem vooropstaat en dit in het Bataksch schijnt te ontbreken”. Mocht aan de uitspraak van Kern toch een zekere waarde moeten worden toegekend, dan zou dit op een rechtstreeksche overname uit Indië kunnen wijzen. Dan zou het betoog van Prof. Fr. Müller in zijn „Grundriss der Sprachwissenschaft”¹⁾, dat met enkele andere letterschriften het Bataksche stamt uit een ouderen vorm van Indisch schrift, die in menig opzicht het alfabet van Açoka's edicten (uit de 3e eeuw voor Chr.) in ouderdom overtreft, wellicht niet geheel van waarheid ontbloomt zijn.

Echter heeft Kern, in tegenstelling hiermede, als zijn meening te kennen gegeven, dat het schrift van de Bataks een gewijzigde vorm van het Kawi-Kambojasche is en uit het Oud-Javaansche is ontstaan²⁾, een meening, die rechtstreekschen invloed weersprekt. Ook Neubronner van der Tuuk heeft in zijn „Tobasche spraakkunst” (1864) betoogd, dat de in het Bataksch voorkomende Sanskrit-woorden er door een Maleisch volk heen zijn gekomen³⁾. Niettemin heeft Kern ook verklaard, dat het moeilijk is uit te maken of de Hindoe-invloed „rechtstreeks uit Indië tot de Bataks is gekomen, dan wel door den trechter der Javanen, die een tijdlang Sumatra aan zich onderworpen hadden”⁴⁾. Voor de Zuidelijke Bataklanden heeft Dr. Bosch in 1930 aangetoond, dat hier het letterschrift in een Midden-Javaansche periode moet zijn geïmporteerd⁵⁾. Moge dus ten aanzien van het letterschrift de Hindoe-Javaansche invloed vast staan, de vraag of wellicht de allereerste kennismaking met en aanneming van het letterschrift, vooral door de in het Noordelijke Batakland wonende stammen, niet in het rechtstreeksch verkeer met Voor Indiërs heeft plaats gehad, is nog niet beantwoord. De volgorde der letters in het Dairische alfabet verschilt van die in het Tobasch⁶⁾. Het is niet onmogelijk, dat die van het

1) Band II, Abt. II, 1928, bl. 90.

2) Kern. V.G. VII, bl. 67—69.

3) Zie aldaar bl. VI.

4) Kern. V.G. XV, bl. 195.

5) Dr. F. D. K. Bosch. Verslag van een reis door Sumatra, Oudheidkundig Verslag 1930, bl. 133 vlg.

6) H. N. van der Tuuk, Tobasche Spraakkunst, eerste stuk, Amsterdam 1864, bl. 32.

Dairisch weer dichter bij die in het Sanskritsche alphabet staat, hetgeen er wellicht op zou kunnen wijzen, dat het alphabet eerder in de Dairilanden is gekomen, zoodat een rechtstreeksche invoer waarschijnlijk zou moeten worden geacht.

De Bataksche overlevering noemt zekeren Tala di Babana, een lid van den Borborstam, als eerste Batak, die het Bataksche schrift gebruikte. Men zou hem den Adji Saka der Bataks kunnen noemen. Hij was de eerste datoe (wicelaar, toovenaar, priester, dokter), die ook aan den Batakschen tooverstaf een practische beteekenis gaf, zooals hierachter nader zal worden aangegeven.

In de Bataksche taal zelve komen een aantal vreemde — vooral Sanskrit — woorden voor ¹⁾. Tamil-woorden worden slechts sporadisch aangetroffen. In het Karosch vond Van Ronkel slechts vijf en in het Tobasch dialect niet één Tamilwoord! Daar nu de Hindoe-invloed juist uit de streken van Voor Indië is uitgegaan, waar Tamilsch gesproken wordt, zou dit op 't eerste gezicht onverklaarbaar zijn, daar de inwerking van hoogere op lagere cultuur juist in belangrijke mate in de taal van het volk met de lagere cultuur tot uiting komt ²⁾. De verklaring van dit probleem moet vermoedelijk gezocht worden in de wijze, waarop de aanrakingen der vreemde kolonisten met de landsbevolking in deze streken heeft plaats gehad. In den eersten tijd waren het vooral zeevaarders en handelaren, die op hun reizen met de minder beschaafden in contact kwamen. Later voegden zich geleerden en lieden van hooger stand bij hen en het waren juist dezen, die de feitelijke overbrengers der beschaving waren. Zij nu waren Brahmanen, die het Sanskrit spraken, terwijl de anderen zich van deze „wetenschappelijke taal” niet bedienden, maar hun volkstaal (Prakrit) spraken. Het Sanskrit vervulde dezelfde rol als het Latijn in de middeleeuwen in Europa ³⁾.

Ten aanzien van enkele woorden blijkt, dat de vorm in het Karosch dichter bij het Sanskrit staat dan die in het Tobasch. Zoo b.v. het Karosche woord „ijoga” (eig. verbin-

¹⁾ Kern. V.G. VI, bl. 20.

²⁾ Vergelijk Kern. V.G. XIV, bl. 4.

³⁾ Kern. V.G. XV, bl. 189.

ding, vandaar „ploegjuk”), dat in Toba als „ajoega” voorkomt en van het Sanskritsche woord „yoga” stamt. Het eerste (ijoga) treft men niet alleen in de beteekenis van ploegjuk aan, doch ook in den zuiver Sanskritschen zin: „verbinding” en wel in de uitdrukking „sidajang marioga”, waarmede in siertaal de drie evenwijdige verbindingsbalken in den zolder worden aangeduid ¹⁾.

Ook de namen der weekdays, zooals die in de wichelboeken voorkomen ²⁾ en die kennelijk met de Sanskrit-namen van zon, maan en planeten overeenkomen, hebben in het Karosch een minder afwijkenden vorm van de oorspronkelijke taal, zooals uit de onderstaande opgave blijkt:

Ned.	Sanskr.	Tob.	Kar.
Zondag	aditya	artia (ariria)	aditia
Maandag ..	soma	soema	soema
Dinsdag	anggara	anggara	anggara
Woensdag ..	boedha	moeda	boedaha
Donderdag	brhaspati	borospati	beraspati
Vrijdag	sjoekra	singkora	tjoekera
Zaterdag ..	sjanaisjtjara	samisara ³⁾	samisara ³⁾

Onwillekeurig komt de gedachte op, dat hierin eene aanwijzing kan worden gezien, dat in de streken, waar het woord zuiverder bewaard is gebleven, een meer directe beïnvloeding heeft plaats gehad. Het zou vreemd zijn wanneer deze namen eerst van Java naar het Tobaland waren gekomen en dan in hun verderen weg door de talen der Bataks wederom een zuiverder vorm hadden aangenomen. Het woord ijoga is in de bovengenoemde beteekenis op Java niet eens bekend, zoodat van overname uit het Javaansch geen sprake mag zijn.

Tenslotte moet een op het gebied der taal liggende aanwijzing voor een vroeger direct verkeer van Drawida's en Bataks vermeld worden, waarop Kern heeft gewezen, nl.

¹⁾ M. Joustra, Merkwaaardige Karo Bataksche woorden. Med. Ned. Zend. Gen., dl. 49 (1905), bl. 221—250.

²⁾ De Bataks kennen ook een vierdaagsche week, waarop de voor de Bataks zoo belangrijke marktdagen waren ingesteld. Ypes gaf mij als zijn meening te kennen, dat deze vierdagentelling ouder moet zijn dan de zevendaagsche.

³⁾ Eigenlijk de laatste dag der (maan) maand.

het gebruik van blijkbaar uit het Bataksch overgenomen telwoorden in het Bargoensch der Zuid Indische kooplieden. Deze hadden de gewoonte enkele onderling overeengekomen termen bij het noemen van getallen te bezigen om te voorkomen, dat anderen hen zouden verstaan. Hiervoor nu werden de bovenbedoelde uit het Bataksch overgenomen telwoorden gebruikt.¹⁾

In tegenstelling met Kern zegt Van Ronkel, dat de Bargoensche woorden niet Indonesisch zijn en de 8 en 9 alleen Batak-achtig²⁾. In hoeverre hier dus een symptoom van direct contact van Voor Indië en het Batakland aanwezig is, kan schrijver dezes niet beoordeelen.

b. Mythologie en scheppingsverhalen.

Zooals in alle eenvoudige oostersche maatschappijen en ook in de middeleeuwen bij de Europeesche volkeren het geval was, drukt bij de Bataks de eigen godsdienst op schier alle deelen van het volksleven zijn stempel. Toch is de invloed eener hoogere beschaving, nl. die der Hindoe's, vooral op het gebied van den godsdienst merkbaar. Hierbij is op te merken, dat de „lagere", i.c. de Bataksche beschaving, „de allures van de hoogere aanneemt, maar niet omgekeerd"³⁾. Zooals op Java het Javaansche element zijn zelfstandigheid bewaard heeft en het Indische daar afzonderlijk naast staat (hetgeen vooral tot uiting komt in de namen van goden en plaatsen), zoo is dat ook bij de Bataks met hunne eigen instellingen het geval. Een titulatuur, die heel wat doet vermoeden omtrent eene Hindoe-beschaving, blijkt het eenige overblijfsel te zijn van een door vreemdelingen, die eertijds in het land toefden, meegebrachte cultuur.

Het ligt niet in de bedoeling hier een volledig beeld van de in den godsdienst der Bataks voorkomende Hindoe-elementen te geven; slechts wanneer zij klaarblijkelijk recht-

1) Kern. V.G. III, bl. 25—26.

2) Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel. Sporen van Dravida-Bataksche betrekkingen? Verslag VIIde congres Oostersch Genootschap in Nederland, 1933, bl. 40.

3) Krom. Hindoe-Javaansche Geschiedenis, 2e dr. 1931, bl. 90.

streeks uit Voor Indië en niet via de Hindoe-Javanen tot de Bataks zijn gekomen, zullen zij aan een korte beschouwing worden onderworpen.

In de eerste plaats komen daarvoor in aanmerking de in verschillenden vorm bekende Bataksche scheppingsverhalen, die nog heden ten dage door *datoe's* en *goeroe's*¹⁾ worden verteld en die kennelijk van Brahmaanschen oorsprong zijn. Op Java zijn scheppingsverhalen in dien vorm onder het volk niet bekend, zoodat het niet waarschijnlijk is, dat de Bataks deze van Hindoe-Javanen hebben geleerd.

Volgens die scheppingsverhalen is Moela Djadi Nabolon, blijkens zijn naam „de groote oorsprong van het zijn (of worden)”, analoog aan het Brahma der Oepanisjads, de Alziel, die door zelfopenbaring de wereld der verschijnselen in het leven riep. Moela Djadi Nabolon, de hoogste godheid (*debata*, van het Sanskr. *dewata*), had drie zonen: Batara Goeroe, Soripada en Mangala Boelan. De beide eerste namen zijn van Sanskritschen oorsprong²⁾, van de derde is het laatste deel (*Boelan*: *maan*³⁾) Indonesisch. In het Sanskrit bestaat wel een woord *mangala* (uit te spreken *manggala*), dat „heil” en daarmee verwante begrippen beteekent, doch gelijkstelling daarvan met het eerste deel van Mangala Boelan is blijkens een mij gedane mededeeling van Prof. Van Ronkel niet te rechtvaardigen. Zij allen spelen hun rol in de schepping der driedledige wereld, de Banoea Gindjang (bovenwereld, woning der goden), Banoea Tonga (middenwereld, woning van menschen, afgestorvenen en geesten) en Banoea Toroe (benedenwereld, het rijk van Naga- of Radja Padoha, den god der onderwereld). Wij vinden hierin een variant van het wedische verhaal van de geboorte van Soerya (den zonnegod in den hemel), Indra Roedra (den storm- en regengod in de atmosfeer) en Agni (den vuurgod in deze wereld).

In de Mahabharata, het hoofdwerk der Brahmaansche mythologie, worden dit: Brahma, de schepper, Roedra Çiwa,

¹⁾ De Bataksche wichelaar wordt in Toba „*datoe*”, in de Karolanden „*goeroe*” genoemd.

²⁾ Batara Goeroe is een der namen voor Çiwa. Voor Soripada, zie v. d. Tuuk, Bataksch leesboek, IV, Amst. 1862, bl. 92.

³⁾ De later te noemen vereering van Si Singamangaradja houdt volgens E. E. W. G. Schröder verband met de maanmythe.

de vernietiger en herschepper en Wisjnoe, de onderhouder. Dacht men zich Brahma als de god, die een enkele scheppingsdaad verrichtte, de vernielende en opbouwende krachten bleven in het leven steeds aan het werk. Ontbinding, ver- en hereeniging en onderhoud om de ontbinding te voorkomen maakten de quintessence van het leven uit. De Hindoesche mythologie heeft die drie processen onder drie verschillende goden geplaatst. Dit vindt men in de Bataksche scheppingsverhalen, gewijzigd en vervormd door de eigen Indonesische denkwijze, terug.

Ook de Mahameroe, de godenberg, op welks top de goden huizen, komt in de Bataksche mythologie voor in de gestalte van den Poesoek Boehit, den Navelberg, den mysterieuze Kegel, welks glinsterende zandhellingen aan den Westelijken oever van het Tobameer door de Bataks „geestentrap” genoemd worden.

Wanneer men zelf gevangen is geweest in den aanblik van het door schoonheid overweldigende natuurfereel aan de oevers van het Tobameer, waar de scherp gelijnde kegel van den Poesoek Boehit zich verheft, en men leest dan de passage uit het Ramayana, luidende:

„Doorzoek zorgvuldig Yawadwipa (door Kern en anderen met Sumatra geïdentificeerd), prijkende met zeven koninkrijken, het Goud- en Zilverland, rijk aan goudmijnen. Aan gindsche zijde van Java (dus Sumatra!) ¹⁾ ligt de Çiçira (koude berg), welks top den hemel raakt en die bezocht wordt door goden en demonen”, dan dringt zich onwillekeurig de gedachte op, dat de Hindoe's, die — zooals later zal worden aangetoond — in den tijd van het Ramayana reeds koloniën op Sumatra moeten hebben gehad, zich hier het beeld van den Poesoek Boehit voor den geest riepen. Dan schijnt het onnoodig den Çiçira ergens op Java of onder de sneeuwtoppen van Nieuw Guinee, zooals Kern even opperde ²⁾, te plaatsen.

¹⁾ Uit deze woorden zou ook kunnen worden opgemaakt, dat de berg Çiçira voorbij, dus niet op Sumatra was gelegen, doch de schrijver van het Ramayana is zelf niet in die streken geweest. Hij had zijn gegevens van derden en men kan — evenals dat bij Ptolemaeus het geval is — hier geen al te nauwkeurige geografische beschrijving verwachten.

²⁾ Kern, V.G. XV, bl. 182.

Tegenover den Poesoek Boehit aan den Oostelijken oever van het Tobameer ligt het landschap Poerba, welke naam van het Sanskrit-woord poerwa (oost) stamt. Daarin kan een aanwijzing zijn gelegen, dat de Hindoe's uit het Westen via het Tobameer het land zijn ingetrokken, al is het evenzeer mogelijk, dat — zooals Ypes het meest aannemelijk acht — het landschap Poerba zijn naam dankt aan de marga Poerba van de bezuiden Bangkara gelegen bioes Sipagaboe, of dat de naam Poerba eenvoudig aan het zoogenoemde landschap gegeven werd wegens zijn ligging ten O. van het historische centrum der Bataklanden, den Poesoek Boehit met omgeving.

Een ander symptoom van zuiver Brahmanistischen inslag zijn de, ook in de wedische verhalen voorkomende, vergeefsche scheppingspogingen, die telkens door Naga Padoha worden verijdeld, totdat deze in de onderwereld werd vastgehouden en daar de vorming van bergen en dalen en thans nog aardbevingen veroorzaakt.

Ook Manoe, de eerste voorvader der menschheid, die in sommige der Poerana's, de bronnen van het hedendaagsche populaire Hindoeïsme, wordt genoemd, heeft zijn tegenhanger in Asi Asi, of Radja Ihatmanisia, den Batakschen stamvader der menschen¹⁾. Bewesten den Poesoek Boehit ligt het dorp Siandjoer, waarvan een der wijken Siandjoer Moelamoela wordt genoemd. Dit is de plaats, waar het menschdom (de Bataks) op de wereld (het Batakland) werd geschapen uit het geslacht der middengoden.

Batara Goeroe had een dochter Si Boroe Deak Paroedjar, een godenfiguur analoog aan Saraswati, de çakti van Brahma in de Indische mythologie. Zij was het, die uit den haar door Moela Djadi Nabolon toegezonden grond op de onmetelijke zee de aarde had geschapen op het hoofd van den zevenhoornigen slang of draak, Radja Padoha, die haar arbeid steeds dreigde te vernietigen, doch in het midden der aarde werd vastgeketend en onder de aarde werd bedolven²⁾. Zij ook

1) Volgens anderen o.a. de Poestaha taringot toe tarombo ni bangso Batak van Waldemar Hoeta Galoeng, is Debata Asi Asi de boodschapper van Batara Goeroe naar den mensch en omgekeerd.

2) W. K. H. Ypes. Bijdrage tot de kennis van de stamverwantschap, de inheemsche rechtsgemeenschappen en het grondenrecht der Toba- en Dairi-bataks, 1932, bl. 24 vg.

„trad in het huwelijk met den door Debata Moela Djadi Nabolon naar de aarde gezonden Radja Odap Odap¹⁾ uit welk huwelijk een tweeling werd geboren, een zoon Radja Ihatmanisia en een dochter Boroe Ihatmanisia”²⁾. Uit het huwelijk van deze tweeling — broeder en zuster — sproot, analoog aan de wedische mythe, het menschengeslacht voort.

Een andere Bataksche godenfiguur, Panai Nabolon, die in de poestaha's (wichelboeken) belangrijk is voor het bepalen van gunstige en ongunstige tijden voor ondernemingen, houdt verband met het scheppen der acht windstreken. Men denkt hierbij onwillekeurig aan de acht Indische lokapala's of wereldhoeders in den Hindoe-godsdiens.

Pleyte geeft in zijn „Bataksche vertellingen”³⁾ een Tobasche mythe over de maan, die telkens om de 29 of 30 dagen onzichtbaar wordt, omdat de groote slang of de scorpioen (Halanagodang) haar opgeslokt heeft. Het woord „hala” is de Bataksche vorm van het Sanskrit-woord „Kala”; godang is het Tobasche woord voor „groot”.

Eindelijk noem ik Beraspati (van het Sanskr. Brhaspati), naam van den vijfden dag der week en van een grijswitte hagedis, doch ook van den geest van den grond, die bij sommige gelegenheden vereerd wordt.

c. Tijdrekening, kalender en wichelboeken.

Bij de tijdrekening is de Voor Indische invloed in de namen der dagen duidelijk. Weliswaar is de kalenderindeeling zelve zuiver Bataksch⁴⁾, doch de namen zijn kennelijk Hindoesch. Zooals bekend is, rekenen de Bataks bij maanjaren.

De namen der weekdagen, zooals deze in de wichelboeken (Tob. poestaha, Kar. poestaka) naar zon, maan en planeten worden genoemd, zijn hierboven onder de afdeeling „taal en schrift” vermeld.

Het is buiten twijfel, dat de Bataks oorspronkelijk een eigen kalender hebben gehad om uit den stand der maan

1) Odap is de naam van een soort trom.

2) Ypes. Bijdr. enz., bl. 26.

3) Zie aldaar, bl. 76.

4) Zie de mededeeling van Dr. Adriani bij Joh. Winkler. Der Kalender der Toba-Bataks auf Sumatra, Zeitschr. für Ethnologie Heft 3, jg. 45, 1913, bl. 440.

hunne gevolgtrekkingen te maken. Dat wordt bewezen door de oud-Bataksche overblijfselen naast de van de Hindoe's overgenomen namen. Zoo spreekt men in de eerste week van soema poeltak (maandag). Soema komt overeen met het Sanskrit-woord soma; poeltak is het Bataksche woord voor opkomen. In de tweede week heet de maandag soema na siwah. Siwah is negen en daar de maandag de tweede weekdag is, is die in de tweede week de negende dag. In de derde week spreekt men van soema tjepik (tjepik is verbrokkeld, dus de maandag, waarop het halve maan is). De laatste maandag in de maand heet soema mate (wanneer de maan zijn laatste kwartier heeft, dus sterven gaat).

Het is hierbij weer opvallend, dat de Hindoe-namen in het Karosch minder verbasterd zijn dan die in het Tobasch. Daarom is herkomst van Java onwaarschijnlijk.

De figuur van Panei Nabolon speelt bij het wichelen een groote rol. Panei schijnt lichtstraal te beteekenen¹⁾, bolon is groot. Wellicht houdt de naam verband met het woord Pani in de wedische religie, dat „Terughouder der regenwolken” beteekent²⁾. Hij is een kwaadaardig wezen, dat des avonds als het weerlicht in de vier windstreken aan den hemel flikkert³⁾. Volgens Meerwaldt is hij de groote wereldslang, die het firmament in draaiing brengt⁴⁾. Hij heerscht in de eerste drie maanden van het jaar in het Oosten, daarna in het Zuiden, dan in het Westen en gedurende de laatste drie maanden in het Noorden. Tegen zijne beweging in mag men nimmer een groote reis gaan ondernemen. Men mag hem niet tegemoet gaan en bij belangrijke aangelegenheden, als het betrekken eener woning, het aangaan van een huwelijk en dergelijke, zorgt men ervoor niet met het aangezicht in de richting van Panei Nabolon gekeerd te zijn.

Blijkens een in Simeloengoen bekend verhaal, speelt Panei Nabolon een rol bij de schepping der wereld, wanneer in elk der acht windstreken aan kinderen der goden een verblijf

1) Bij de Tobaneezen Pané genoemd. Deze kennen hem als een soort zeegeest. Over de beteekenis van Pané bestaan verschillende verklaringen.

2) Alfred Maass. Tft. Bat. Gen. dl. 66, 1926, bl. 622 noot.

3) Ypes. Bijdr. enz., bl. 11.

4) J. H. Meerwaldt, De Heidensche Bataks en hunne Goden, 1917.

wordt aangewezen, terwijl in het midden Asi Asi toeft, van wien de menschen afstammen. De juist geschapen aarde werd in vier groote (O, Z, W, en N) en vier kleine (ZO, ZW, NO en NW) windstreken verdeeld door deze aan te wijzen als woonplaats voor de kinderen van Si Asi Asi en Si Deang Nagoerasta. In de groote windstreken kwamen de twee tweelingen (alle dochters), die eerst geboren werden en die de later geboren twee tweelingen (zoons) tot echtgenooten kregen. De kinderen van deze echtparen werden de bewoners der kleine windstreken ¹⁾).

In een Tobasch verhaal wordt medegedeeld, dat de grenzen der streken door steenen of ijzeren palen werden aangegeven. In de Indische mythe had iets dergelijks plaats, doch werden over die gebieden de acht lokapala's of wereldhoeders aangesteld ²⁾).

Voor den Batakschen wichelaar zijn behalve de kalender en Panei Nabolon ook de vijf omineuze tijdstippen van het grootste belang. Hij gebruikt de twaalf „pormesa” (de met Hindoesche namen genoemde deelen van den dierenriem) en de acht panggorda (vermoedelijk verband houdende met de windstreken), van welke ook eenige kennelijk Hindoesche namen hebben, als gorda (Skr. garoeda?), gier, soea (Skr. sjwan), hond, sorpa (Skr. sarpa), slang, sangmoesika (Skr. moesjaka), muis. De wichelaar plaatst beide soorten beelden tegenover elkaar om uit den onderlingen stand zijn besluiten te trekken.

Op de „hatiha” (lett.: tijdstip) is de berekening der vijf tijdstippen, die geluk of ongeluk aanbrengen, aangegeven. Zij worden „pormanis” geheeten en dragen de volgende namen: Manis (Skr. Mahesjwara), Hala (Skr. Kala), Sori (Skr. Çri), Borma (Skr. Brahma) en Bisnoe (Skr. Wisjnoe).

Uit dit alles volgt wel, dat de Bataksche wichelboeken een duidelijke getuigenis afleggen van daarop uitgeoefenden Hindoe-invloed. Terecht noemt Joustra de in die boeken neergelegde „wetenschap” zeer verward. De Bataks stonden niet op voldoende hoog peil om vreemde wetenschap op de juiste wijze over te nemen en in toepassing te brengen.

¹⁾ J. Tideman, Simeloengoen, 1922, bl. 151.

²⁾ Ypes. Bijdr. enz., bl. 25, noot 2.

d. Paardenoffer.

Zou men het paardenoffer — omdat het voorkomt op Savoe, Roti en Soemba en bij de Hoewa's op Madagaskar — als eene Indonesische instelling kunnen opvatten, het in de Bataklanden voorkomende offer wijkt dusdanig van dat bij de genoemde volkeren af, dat men hier met twee gansch verschillende instellingen te doen heeft. Dit kan met te meer recht worden gezegd, omdat het Bataksche offer sterke trekken van overeenkomst heeft met een van Voor Indië bekend paardenoffer, zoodat hier vermoedelijk aan Hindoeïnvloed moet worden gedacht.¹⁾

In het algemeen heeft het Indonesische offer plaats bij doodenfeesten, opdat de overledene ook in het hiernamaals dienst van het geofferde paard heeft. Soms beschouwt de bevolking — zooals op Soemba — de verwilderde paarden in een bepaald gebied in het midden van het eiland als de herleeft geofferde dieren, die niemand zal wagen te vangen of te doden.

In het Batakland heeft het paardenoffer een anderen zin. Ook hier komt een heilig paard voor (hoda debata, gods-paard; hoda = koeda; debata is het Skr. woord dewata, godheid). Ypes deelt mede, dat een „hoda debata” op het gewone bioesfeest van de beide bioe's van Limboeng aan Batara Goeroe geofferd wordt²⁾. Ook bij het bioesfeest te Pangaroeran (Samosir) wordt een zwart paard aan Moeladjadi Nabolon en de Debata Natoloe (Bataksche drieënhedsgoden) geofferd, waarbij de smeekbede om regen wordt gevoegd³⁾.

Winkler deelt mede, dat niemand de hoda debata, voordat de tijd voor het offer daar is, mag vangen en dat elke stam in Silindoeng zulk een paard heeft⁴⁾. Het dient ter bescherming van de nakomelingen van een gezamenlijken stamvader (homitan ni saompoeompoe). Zulke paarden zijn

1) Men zie omtrent de beteekenis van het paard in de Indogermaansche vruchtbaarheidsmythen. R. H. van Gulik, *Hayagriva, the mantrayanic aspect of horsecult in China and Japan*. Leiden 1935, bl. 9 vlg.

2) Ypes. *Bijdr. enz.*, bl. 165.

3) Ypes. *Bijdr. enz.*, bl. 185.

4) Dr. Joh. Winkler. *Die Toba-Bataks auf Sumatra*. Stuttgart 1925, bl. 152.

aan bepaalde goden gewijd, een zwart paard aan Batara Goeroe, een bruin aan Soripada, een bont aan Mangala Boelan. De kleuren komen overeen met de aan Brahma, Çiwa en Wisjnoe gewijde kleuren! De stammen, die volgens Winkler hun ontstaan van een dezer drie godheden zouden afleiden¹⁾, zorgen er angstvallig voor, dat de dieren vrij kunnen rondloopen en niet gedood worden. Alleen, wanneer zulk een paard zeer oud wordt, moet het geofferd worden en wordt er een jong dier in zijn plaats gesteld, waarvoor dan een groot offerfeest wordt gevierd.

In het door James gegeven verhaal van de geboorte van Si Singamangaradja (n.b. als zoon van Sultan Ibrahim, dus blijkbaar Mohammedaansch beïnvloed²⁾, wordt ook gesproken van een jaarlijks, door de vier panghoeloe's als hulde aan sultan Ibrahim, te offeren bont of zwart paard, dat eerst aan den zoon Si Singamangaradja, daarna aan diens nakomelingen moet worden geschonken. Dat paard moet gebracht worden „vergezeld van alle onderhoorigen tot zelfs hun kleinkinderen toe”³⁾.

Volgens Warneck luidt een der gebeden aan de „Obergötter” als volgt:

„Heiliger Fürst Singamangaradja, der da wohnt im Lande Bakara, der Berge als Hauswände, Wolken als Vorhang hat, älterer Bruder des Königsreichs! Hier ist Groszvater, unsere Gabe an dich: ein Pferd mit langhängendem Schweif, Siri, drei Arten, drei Reiche; es helfe uns deine Seele, es fördere uns deine Majestät”⁴⁾.

Welnu, dit paardenoffer doet denken aan het „açwamedha” of groote paardenoffer, dat blijkens de weda's slechts door een oppermachtig koning mocht worden gebracht. Bekend is het groote paardenoffer, dat door Pusjamitra (184—148 voor Chr.), koning van het toen machtige Magadha-rijk in

¹⁾ Ypes (Bijdr. enz., bl. 5 noot 1) vermeldt, dat de mededeeling van Winkler omtrent de afstamming van sommige marga's van Soripada of Mangala Boelan in geen der hem verhaalde afstammingsoverleveringen bevestigd wordt.

²⁾ K. A. James, Tft. Bat. Gen. dl. 45, 1902, bl. 134.

³⁾ Ypes (Bijdr. enz., bl. 423) deelt ook een en ander mede over de huldegift van een schimmel aan den radja van Baroes en een paard aan Si Singamangaradja, voor de regeling waarvan volkshoofden met den titel van radja pangkopoli zorg droegen.

⁴⁾ Joh. Warneck, Die Religion der Batak. Leipzig 1909, bl. 36.

Voor Indië, stichter van de Çungga-dynastie, in eere werd hersteld. Het betrof hier het offer van een paard, dat een jaar lang vrij had rondgelopen, beschermd door de troepen van den koning, zoodat geen vijand het zou wagen het paard te stelen of te dooden, welk paard op een bepaalden dag werd geofferd ¹⁾.

Voor al met betrekking tot de kleuren en tot de geheele wijze, waarop het Bataksche offer wordt gebracht, moet aan Hindoe-oorsprong worden gedacht en daar er geen enkel gegeven is, dat erop zou wijzen, dat dit van Java zou zijn overgebracht, moet rechtstreeksche invoer uit Indië hebben plaats gehad.

e. Het schaken.

Zoowel onder de Karo- als onder de Toba-Bataks en die van Simeloengoen treft men uitstekende schakers aan, die het — zooals op menigen wedstrijd te Batavia is gebleken — tegen Europeesche meesters kunnen opnemen.

Het Bataksche schaakbord, met diagonalen door de velden, is eenigszins anders dan het ons bekende, zoodat het voor den Westerling een weinig moeite kost zich daarop thuis te gevoelen. Ook verschilt de stand der stukken van de hier gebruikelijke eenigermate. De koningin staat steeds rechts van den koning. Zooals bekend wordt algemeen aangenomen, dat het schaakspel een strategisch spel is, waarop de beide tegenstanders in slagorde tegenover elkander staan. De koning en zijn wijze raad staan in het midden, omgeven door de vier afdeelingen van het leger: het voetvolk, de ruitery, de olifanten en de strijdagens. Vandaar den Oud-Indischen naam voor 's konings leger: tjatoerangga (tjatoer betekent vier en angga is ledematen of deelen ²⁾), welk woord in het Bataksch tot satoer (Maleisch: tjatoer) is verbasterd.

In het Oud-Kasjmir werden de vier legerafdeelingen als volgt genoemd: padati (voetvolk), açwa (ruitery), ratha

¹⁾ Dr. W. F. Stutterheim. Indische cultuurgeschiedenis I, De Hindu's, bl. 28.

²⁾ P. R. von Bilguer. Handbuch des Schachspiels 8, von C. Schlechter neu bearbeitet. Leipzig 1916, bl. 20.

(wagens) en hastin (olifanten). De koning heette „radja” en zijn raad „mantrin”.

De namen der stukken in het Bataksch zijn radja (koning), mantri (dame), gadjah (looper), koeda (paard) en tir (kasteel).

Daar ik op het gebied der etymologie en der semantiek leek ben, kan ik de herkomst dier woorden niet bepalen; ik geef hier slechts, wat daaromtrent in de litteratuur bekend is. De woorden radja, mantri en gadjah, ook in het Javaansch bekend, zijn van Sanskritschen oorsprong ¹⁾. Koeda, overigens in het Maleisch welbekend, komt volgens Kern ²⁾ van de Drawida's van de kust van Coromandel. De oorsprong van 't woord tir is onzeker. De veronderstelling van Von Oefele ³⁾, dat dit woord in 't Sanskrit strijdwagen zou beteekenen, vindt nergens bevestiging. Blijkens een mededeeling van Prof. Van Ronkel heeft het woord tir in het Perzisch vele beteekenissen en is dit meer dan tot één Oud-Perzisch woord terug te voeren. Het „Türkisch, Arabisch, Persisches Wörterbuch” van L. Zenker geeft als een der beteekenissen „pijl” op. Is het niet mogelijk, dat hiermede de op de strijdwegens geplaatste boogschutters zijn bedoeld? Ook komt in het Perzisch het woord tira voor, dat Zenker als „hohe Schützmauer” vertaalt. In hoeverre hier samenhang van het Bataksche woord met die in het Perzisch voorkomende woorden bestaat, zal een nader in te stellen onderzoek wellicht kunnen uitmaken.

Het woord „bidak”, in het Bataksch de naam van den pion, komt in het Perzisch in geheel denzelfden vorm en met dezelfde beteekenis voor.

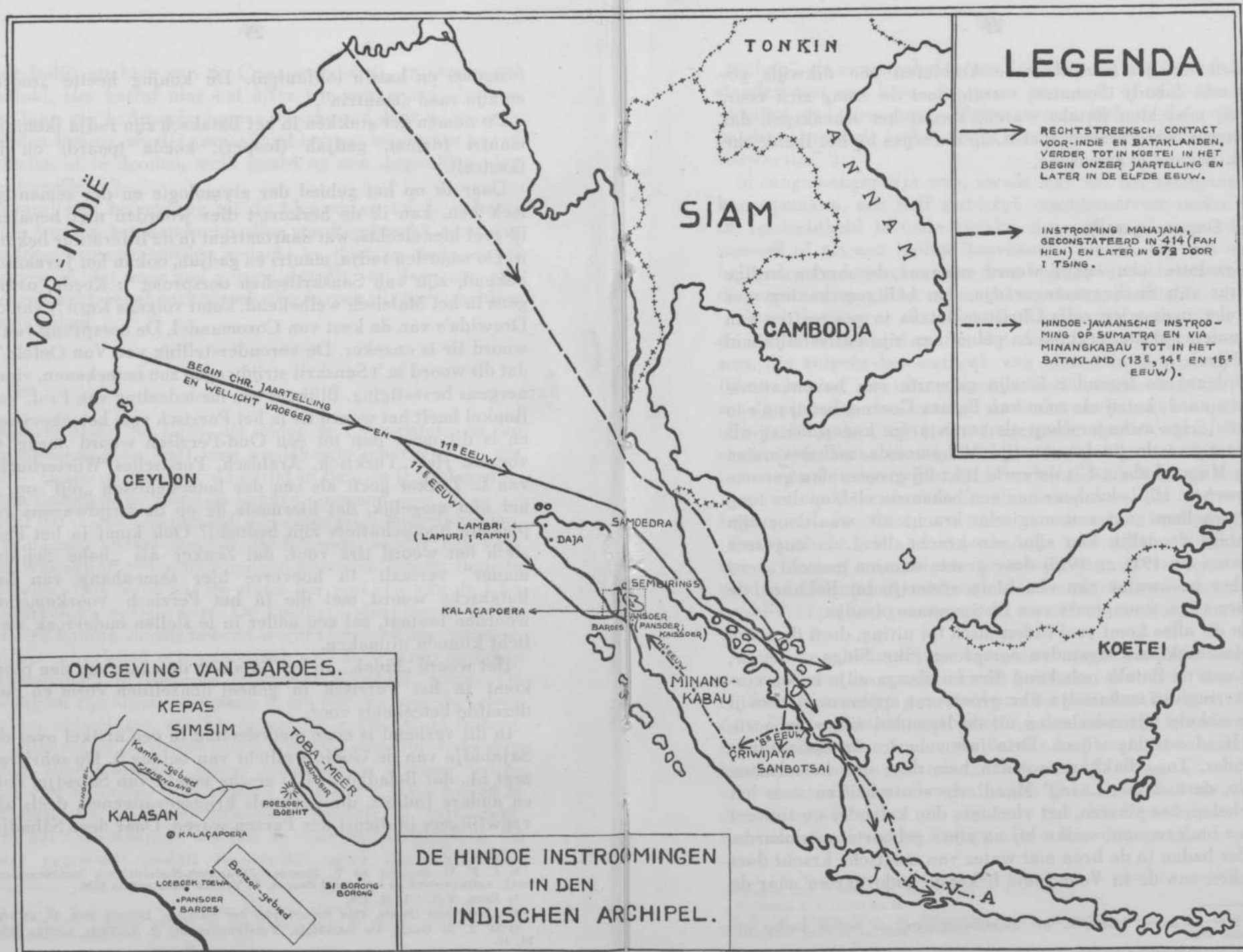
In dit verband is eene mededeeling in een artikel over de Sajabidja van de Goeje wellicht van belang ⁴⁾. De schrijver zegt nl., dat Beladhori (375) gewag maakt van Sâbadja, Zott en andere Indiërs, die deels als krijgsgevangenen, deels als vrijwilligers in dienst der Perzen waren. Daar deze Sâbadja

¹⁾ J. F. C. Gericke en T. Roorda. Javaansch-Nederduitsch handwoordenboek, vermeerderd en verbeterd door A. C. Vreede. Amsterdam 1886.

²⁾ Kern. V.G. VI, bl. 116.

³⁾ Armin von Oefele. Das Schachspiel der Bataker. Leipzig 1904, bl. 24 vlg.

⁴⁾ M. J. de Goeje. De Sajabidja, Feestbundel Dr. P. J. Veth, Leiden 1894, bl. 10.

lieden van het later door de Arabieren zoo dikwijls genoemde Zabadj (Sumatra) waren, doet de vraag zich voor, of zij misschien Bataks waren, zoodat het schaakspel, dat toch een echt Perzisch spel is, op die wijze bij het Bataksche volk bekend is geworden.

f. Si Singamangaradja.

Tenslotte een enkel woord omtrent de merkwaardige figuur van Si Singamangaradja, den heiligen koning der Bataks, over wien zelfs Christen-Bataks in geschriften van recenten tijd met eerbied en geloof aan zijn onsterfelijkheid schrijven ¹⁾.

Volgens de legenden is zijn geboorte van bovennatuurlijken aard; hetzij als zoon van Batara Goeroe, hetzij na een zevenjarige zwangerschap als zevenjarige knaap, hetzij als nazaat van de (in lateren tijd Mohammedaansche) vorsten van Minangkabau. Uit de verte lijkt hij grooter dan gewone menschen. Hij is kenbaar aan een behaarde vlek op den tong en van hem gaat een magische kracht uit, waardoor zijn aanblik doodelijk kan zijn, een kracht die..... nog zeer onlangs (in 1931 en 1932) door groote scharen gezocht werd in het bronwater van een klein riviertje bij Bakkara, de voormalige woonplaats van Si Singamangaradja.

In dit alles komt veel Indonesisch tot uiting, doch de naam is duidelijk van vreemden oorsprong (Skr. Singa = leeuw, een aan de Bataks onbekend dier en mangaradja is een verbastering van maharadja, Skr. grootvorst, oppervorst), terwijl ook enkele bijzonderheden uit de legenden zijner geboorte op Hindoe-inslag wijzen. Drie jaren na de conceptie zijner moeder, Toga Bakkara, werden hem door den hemelschen bode, de zwaluw, Leang² Mandi, de voorschriften voor het wichelen, het planten, het vlechten, den kalender en zooveel meer onderwezen, welke hij na zijne geboorte openbaarde.

Het baden in de bron met water van magische kracht doet denken aan de in Voor Indië bekende bedevaarten naar de

¹⁾ B.v. Johannes Hoetapea. Sri Singamangaradja, de heilige koning der Bataks, 1922.

„tirtha's", de oversteekplaatsen der rivieren, die in verband stonden met een bron, een meer, een wel of een samen-vloeiing van stroomen. „Wanneer men zich in de tirtha's baadt, zal men de in het water vastgehouden wonderkracht verwerven" ¹⁾).

Si Singamangaradja was, zooals men uit het voorgaande kan opmaken, een half goddelijk machtscentrum onder de in verdeeldheid levende Bataks, door allen als een soort messias of als een heilige toovenaar vereerd. Hij was een halfgod, geen heerscher naar onze begrippen, doch een vorst, die vrede verspreidde, regen gaf en wetten vaststelde.

Vogel deelt over de magische kracht der godvorsten in de Indische oudheid mede, dat deze de goddelijke macht was, die volgens het wetboek van Manoe in den mensche-lijken „koning" tot uiting komt, omdat deze geschapen werd uit de essenties, de „eeuwige deelen" van de acht lokapala's of wereldhoeders, nl. Indra (regengod), Anila (wind), Wa-roena (zee), Yama (dood), Arka (zon), Agni (vuur), Tjandra (maan) en Vittesja (rijkdom). Vandaar, dat 's konings functies overeenkwamen met die der lokapala's. De godvorst kan overal doordringen (Indra), houdt alles in bedwang (Yama), eischt heffingen (zooals Arka het vocht uit de aarde opzuigt), slaat misdadigers in boeien (Agni), verdelgt de misdaad (Waroena), verheugt zijne onderdanen door zijn aanblik (Tjandra) en steunt de menschen in hun streven (Vittesja) ²⁾.

Enkele aanhalingen uit het aanroepingsformulier, zooals dat voorkomt in een Bataksche poestaka, die zich bevond in de nalatenschap van Neubronner van der Tuuk en die door Pleyte gepubliceerd werd ³⁾, moge bewijzen hoe dergelijke denkbeelden onder de Bataks leefden: „Kom tooverkracht van onzen vorst Singa Mangaradja enz....., die zoowel waarheid als leugen in het licht stelt. Bezitter van den waterval enz....., eigenaar van den hemelwijzer en der balei Pandjang en Pasogit, die versierd is met het beeld

¹⁾ J. Ph. Vogel. Het Sanskritwoord Tejas. Med. Kon. Akademie van Wetenschappen, afd. letterk., dl. 70, serie B no. 4, bl. 102.

²⁾ Vogel. l. c. bl. 83 en 85.

³⁾ C. M. Pleyte Wzn. Si Singamangaradja, de heilige Koning der Bataks. Bijdr. Kon. Inst. dl. 55, 1903, bl. 47/48.

van den vogel Patiaradja, die kan spreken, wiens kop den Maleiers, wiens staart den Toba's is toegekeerd, het gerecht voor ons Toba's, waar de juiste rijstmaat en de zuivere weegschaal bewaard worden enz.....; waarop de goden het eerst zijn nedergedaald, die berekenen, wat ons menschen gelukkig (rijk) maakt".

Wat Vogel van de Indiërs zegt, geldt hier voor de Bataks: „In het stadium van deze cultuur voldoet zulk een figuur aan de behoefte van een zichtbaar en nabijzijnd goddelijk bestuurder, tot wien men als Godvorst of Priesterkoning zijn gebeden opzendt en wien men zijn offers aanbiedt".

Elders heb ik betoogd, dat de instelling der viervorsten (radja naopat) nauw aan de figuur van Si Singamangaradja verbonden is¹⁾. In een door James medegedeelde legende omtrent de geboorte van Si Singamangaradja wordt tot tweemaal toe melding gemaakt van de aanstelling van vier panghoeloe's, de laatste keer van vier „radja's der vier windstreken", die jaarlijks een paard moeten brengen naar Soeltan Ibrahim, die volgens deze vermohammedaanschte legende de vader van den godvorst was²⁾.

Hoewel sommigen verkondigd hebben, dat Si Singamangaradja geen belastingen hief, heb ik in mijn boekje over Simeloengoen medegedeeld, dat de viervorsten van Sime-loengoen bij de komst van Si Singamangaradja in Dolok Sariboe schattingen moesten opbrengen, welke voor ieder een bepaalde waarde bedroegen. Ieder hunner verbleef dan in een voor elk bepaald vierde gedeelte van de balei ter plaatse³⁾. Si Singamangaradja vervulde dus ook de functie van Arka (zie boven)!

Uit dit alles blijkt, dat de figuur van Si Singamangaradja, zoowel als de instelling der viervorsten, hoewel eenerzijds zuiver Indonesisch, anderzijds sterk den invloed van het Hindoeïsme heeft ondervonden.

Het karakter, dat Si Singamangaradja heeft, stemt met dit alles merkwaardig overeen en gaf Van der Tuuk en later

1) J. Tideman. Simeloengoen, bl. 36. Zie over de viervorsten ook Ypes. Bijdr. enz., bl. 423 sq.

2) K. A. James. Tft. Bat. Gen. dl. 45, 1902, bl. 134.

3) J. Tideman. Simeloengoen, bl. 37.

Joustra en Ypes aanleiding het vermoeden uit te spreken, dat hij een incarnatie was van Ciwa, die verschillende gestalten kan aannemen.

Tenslotte wijst Joustra erop, dat de rol, die Si Singamangaradja speelt, niet met zijn dood eindigt. Evenzeer als zijn geboorte van bovennatuurlijken aard is, beteekent zijn sterven niet een overlijden in den gewonen zin. Hij leeft voort en het geloof daaraan is bij de Bataks zelfs heden, nu de laatste Si Singamangaradja reeds bijkans dertig jaren geleden sneuvelde, nog levendig.

g. De Bataksche tooverstaf.

De reeds genoemde eerste datoe der Bataks, Tala di Babana, gaf aan den Batakschen tooverstaf, den met wondermacht toegerusten staf, waarmede men zonneschijn en regen kan te voorschijn roepen en den vijand in den oorlog onschadelijk kan maken, zijn practische beteekenis, toen men hem na vele anderen ten slotte raadpleegde om de uit de legende betreffende het ontstaan van den tooverstaf bekende personen, die aan den boom in het woud vastgekleefd waren, uit hun benarden toestand te bevrijden. Zijn raad luidde, dat men den boom zou omkappen, opdat zijn geweldige magische kracht dienstbaar zou worden aan de verschillende voor het volk belangrijke aangelegenheden.

Meerwaldt heeft den tooverstaf beschreven en aangetoond, dat deze is een symboliseering van den neerschietenden bliksem, geestelijk wapen tot bestrijding van den oorlogsvijand, anderzijds dienend om regen te veroorzaken. Hij ziet in den tooverstaf den „vrees neerbliksemenden tooveenaar”¹⁾.

De Indische kruisvormige tooverstaf Vajra, het typische wapen van den bliksem- en regengod Indra (naar de mythe soms vervaardigd door den godensmid Tvastar, dan weer gegoten door Brhaspati), is het prototype van een aardsch wapen om den vijand te bestrijden en te verdelgen en wel als

¹⁾ J. H. Meerwaldt. De Bataksche tooverstaf, Bijdr. Kon. Inst. dl. 54, 1902, bl. 297—310.

geestelijk wapen, welks ware kracht ligt in de uitgesproken bezwering. Dit wapen heet vajratrisandhi, d.i. drie geledingen hebbend. De Bataksche tooverstaf wordt met driekleurig garen omwonden, hetwelk kruisen beschrijvend, van boven naar beneden loopt ¹⁾. Toch vertoont de Bataksche tooverstaf het kenmerk van oorspronkelijkheid, zoodat Kern meent, dat Bataks en Indiërs onafhankelijk van elkaar er toe gekomen zijn den bliksemstraal als symbool van een vijanden verdelgend tooverwapen te beschouwen ²⁾.

h. Sembiring's

Te midden der Karo-Bataks leven de Sembiring's (of Simbiring's), die de aanwijzingen met zich dragen, dat zij van Drawidische oorsprong zijn, zoodat de gedachte aan vroegere Drawidische kolonisatie zich als vanzelf opdringt.

Zij vormen thans een merga van het Karo-volk en deze merga is de eenige, welker naam een beteekenis („de zwarten”) heeft, waaruit kan worden afgeleid, dat zij oorspronkelijk vreemdelingen waren en wegens hun donkere, van die der Bataks afwijkende huidskleur aldus genoemd werden.

Kern heeft geconstateerd — en zulks ter bevestiging van een door Joustra uitgesproken stelling — dat de afdeelingen van deze merga namen van Drawidische volkeren dragen. Hij identificeerde den naam Maliala met Malayalam, Pandia met Pandya, Tjolia met S'oliyan, van welke de in de tweede plaats genoemde volksnamen in het Zuiden van Voor Indië zijn. De afleiding der andere namen is onzeker. Een der tot de Sembiring's behorende submerga's is die der Brahmana's en hoewel dat geen volksnaam is, meent Kern, dat het zeer wel mogelijk is, dat zij nakomelingen zijn van Brahmanen, die in den Dekkan woonden en met hun landgenooten naar Sumatra kwamen ³⁾.

¹⁾ Joustra meent zelfs drie geledingen te zien in de ringen, die op elken tooverstaf voorkomen.

²⁾ Kern. V.G. XIV, bl. 216.

³⁾ M. Joustra. Tft. Bat. Gen. dl. 45, 1902, bl. 541—576 en Kern. V.G. III, bl. 67—72. Zie ook Dr. Ph. S. van Ronkel. Drawidische volksnamen op Sumatra. Bijdr. Kon. Inst. dl. 74, 1918, bl. 263.

De Sembiring's zijn in twee hoofdgroepen verdeeld, de S. Kembaran en de S. Simombak. De eerste — vermoedelijk eene oudere instrooming — hebben zich nauwer in de Batakmaatschappij ingevoegd en de gebruiken der Bataks overgenomen.

De latere golfsgewijze aankomende, zich in het stroomgebied van de Lau Biang gevestigd hebbende Indiërs, bleven meer hun eigen instellingen behouden. Zij zijn endogaam, terwijl endogamie volgens de adat der Bataks bloedschande is. Vooral het feit, dat zij onderling endogamie temidden der Bataks bleven handhaven, ook al zijn in latere jaren ook wel huwelijken met leden van andere stammen gesloten, zoodat deze adat wat verslapt is, bewijst wel, dat zij oorspronkelijk een in aard sterk van dat volk afwijkend vreemd element zijn. Zij bezorgen hunne dooden op eene wijze, die overeenkomt met de lijkbezorging in Voor Indië. Na de lijkverbranding laat men de beenderen in kleine scheepjes op de rivier afvaren¹⁾. Nu moge men ten aanzien van dit laatste zeggen, dat het toevertrouwen van de overblijfselen der afgestorvenen aan het water een veel voorkomend Indonesisch gebruik is; dat hier een kleine, zich van de omringende bevolking onderscheidende groep dit gebruik naar Indischen trant toepast, terwijl alle overige merga's zulks niet doen, is veelzeggend.

De Sembiring's kenmerken zich uiterlijk door een minder breeden gelaatsvorm, een smalleren neus, fijnere trekken en een donkerder huidskleur dan de overige Karo-Bataks. Het type wordt ook verspreid in de andere deelen van de Bataklanden aangetroffen, waaruit geconcludeerd moet worden, dat een kleine groep bij een vroeger plaats gehad hebbende verhuizing van Hindoe's bijeen is gebleven en een aantal anderen zich onder de bevolking verspreid hebben.

Het is tot dusver niet mogen gelukken een aanvaardbare verklaring te geven voor het eigenaardige verschijnsel, dat een blijkbaar van vreemden oorsprong zijnde groep zich in het centrum van het Karoland zelfstandig heeft weten

¹⁾ M. Joustra. Mededeelingen omtrent en opmerkingen naar aanleiding van het „Pek Oewaloeh" of het doodenfeesten der merga Sembiring, Tft. Bat. Gen. dl. 45 bl. 541 en dl. 46 bl. 472. Zie ook Kern, V.G. III, bl. 67—72.

staande te houden. Het ligt nog in het duister hoe en langs welken weg deze groep daar gekomen is.

In hetgeen volgt hoop ik een mogelijke oplossing voor dit „raadsel der Sembirings”, zooals Joustra het noemde, te geven.

De mogelijke rechtstreeksche Hindoe-invloed in het Batakland.

a. Aanrakingen van Voor Indië met Baroes in den ouden tijd.

De reconstructie van de historie van het oude verkeer tusschen Voor Indië en het Batakland (de haven Baroes) heeft eigenaardige bezwaren wegens de bronnen, waaruit geput moet worden. Hetgeen de werken van Ferrand¹⁾ en Krom²⁾ over de oude geschiedenis van Çriwijaya en van Sumatra geven, kan daartoe als betrouwbare vingerwijzing dienen.

De eerste vraag, die onderzocht moet worden, luidt:

„Langs welke wegen heeft de Hindoe-cultuur het land der Bataks bereikt?”

Zooals in den aanvang van dit artikel werd gereleveerd, heeft men op de instrooming der Hindoe's met hunne beschaving uit het Zuiden en het Oosten voornamelijk de aandacht gevestigd gehad, al werd nu en dan op een mogelijk rechtstreeksch contact van Voor Indië met Sumatra gewezen³⁾.

Toen er in wetenschappelijke kringen meer aandacht aan Sumatra werd besteed en sinds in 1918 Georges Coedès zijn studie over „Le royaume de Çriwijaya”⁴⁾ publiceerde en in 1922 Gabriel Ferrand zijn werk „l'Empire Sumatranais de Çrivijaya” „à la mémoire de Hendrik Kern”⁵⁾ schreef, sprak het haast vanzelf, dat de aandacht in de eerste plaats gericht was op de beïnvloeding vanuit de reeds bekende en machtige Hindoe-Javaansche rijken en dat men zich voor-

1) G. Ferrand. *L'Empire Sumatranais de Çrivijaya*.

2) N. J. Krom. *Hindoe-Javaansche Geschiedenis*. 2e herz. druk. 's Gravenhage 1931.

3) Krom. *Hindoe-Jav. Gesch.*, bl. 85 vlg.

4) *Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême Orient*, 18 no. 6.

5) *Journal Asiatique*, 1922.

namelijk bezighield met de wijze, waarop de Hindoe-cultuur van Java naar Sumatra was overgebracht. Dit gold voornamelijk Zuid Sumatra, waar de zetel van de heerschers van Criwijaya werd gedacht. Alle onderzoekingen wezen in die richting en dat de Hindoe-Javaansche instrooming op Sumatra zich zelfs tot in de Bataklanden heeft uitgestrekt, bleek niet voor tegenspraak vatbaar.

Java stond zóó op den voorgrond, dat men onwillekeurig aannam, dat de Chineesche Boeddhistische pelgrim Fa-Hian of Fah-Hien, die in 414 den archipel bezocht, met zijn Ye-p'o-t'i (Yawadwipa) niet anders dan Java bedoeld had. Dáárop baseerde zich de meening, dat toen reeds een kettersche (Brahmanistische) bevolking op Java leefde, onder welke enkele Boeddhisten, dus dat de Hindoe-cultuur reeds vóór dien op Java ingang moet hebben gevonden. Kern meende reeds, dat Ye-p'o-t'i evengoed Sumatra zou kunnen zijn en Ferrand schaaft zich positief aan de zijde van deze opvatting „Yavadvipa désigne donc ici Sumatra et non Java”¹⁾. Krom houdt zich daarentegen aan de oude opvatting²⁾.

De oudste geloofwaardige berichten betreffende Sumatra zijn vermoedelijk die van een Chineesch schrijver uit de oudere Han-dynastie (206 v. Chr. tot 24 na Chr.)³⁾ en daarna die van Ptolemaeus (150 na Chr.), waarbij zich een enkel gegeven uit het Indische heldendicht Ramayana (ongeveer de tweede eeuw na Chr.) aansluit. Dan volgen de berichten van Chineesche en Arabische schrijvers, van welke de laatste vooral fantastische verhalen geven, waaruit de waarheid soms moeilijk is te putten, terwijl zij elkander bovendien dikwijls hebben nageschreven en de eerste om de spelling van eigenamen een moeilijk richtsnoer geven. Daarna komen de mededeelingen der Europeesche berichtgevers.

Een kostbare aanwijzing wordt gevonden in een inscriptie van een in 1872 te Loboetoea (bij Baroes) gevonden steen.

Wat de Bataksche legenden aangaat, deze kunnen alleen dienen om overigens bekende gegevens aan te vullen, daar zij in de eerste plaats niet verder dan hoogstens twintig

¹⁾ Ferrand. *L'empire Sumatranais*, bl. 155.

²⁾ Krom. *Hindoe-Jav. gesch.*, bl. 82.

³⁾ J. C. van Eerde. De oudste berichten omtrent den Indischen archipel, Tft. K.N.A.G. 1928, bl. 580.

generaties teruggaan en omdat zij bovendien zeer verward zijn door de inwerking van vreemde elementen als die van Minangkabau, Atjeh of andere.

Toch zal in verband van het hieronder opgeteekende een algemeene lijn getrokken kunnen worden, welke tot eene verklaring voert van veel, wat eertijds raadselachtig scheen.

b. De beteekenis van Baroes in het handelsverkeer der oudheid.

Baroes, het thans onaanzienlijke havenstadje op de Westkust van Sumatra benoorden Sibolga gelegen, dat vermoedelijk thans ook geen toekomst heeft, omdat de artikelen, die het achterland geeft, slechts fancy-artikelen ¹⁾ zijn en tegenwoordig niet meer gezocht worden, was eertijds een belangrijk handelscentrum. Hier kwamen de zoowel in Japan en China als in de Westelijke wereld zoo hooggewaardeerde producten als kamfer, benzoë, ivoor en rhinoceroshoorn vandaan. Eenige kennis omtrent de beide eerste is voor het begrijpen van den ouden handel op Baroes onontbeerlijk.

Evenals de bloembollen voor Kennemerland en de tabak voor Deli, waren de genoemde producten voor Noord Sumatra sterk gelocaliseerd ²⁾. Hun kwaliteit is een direct gevolg van de groeiplaats.

De kamfer wordt gewonnen in het landschap Kalasan, dat het stroomgebied inneemt van de Tjenendang, een linker zijrivier van de Singkel, doch waaruit export over Baroes plaats had, daar de weg daarheen gemakkelijker was dan die naar Singkel. Alleen in Baroes werd de werkelijk op prijs gestelde kamfer gevonden. Het product van andere streken was van veel minder waarde.

De kamfer of „kapoer baroes” — een uitdrukking, die nog bekend is in het tegenwoordige Maleisch — afkomstig van den kamferboom, *Dryobalanops camphora* van de familie *Dipterocarpaceae* is een product, dat gekristalliseerd in de holten van oude boomen gevonden wordt. In de 12e

¹⁾ K. Heine. De nuttige planten van Ned.-Indië, II, bl. 1099.

²⁾ L. van Vuuren. De handel van Baroes enz., Tft. K.N.A.G. 1908, bl. 1389.

eeuw begon dit de concurrentie van de gewone kamfer te ondervinden ¹⁾.

Toch zegt de Arabische schrijver Abd'ulfida (1273—1331) nog: „Au sud de l'île de Java (lees: Sumatra) on remarque la ville de Pançiwa, d'où le camphire (appelé) pançuri tire son nom” ²⁾. Ook spreekt Dimaski in 1325 nog van „la meilleure espèce de camphre”, die van Sribuza (Sumatra) komt ³⁾.

Het woord kamfer is hoogstwaarschijnlijk een verbastering van het Maleische „kapoer”. De Arabische kooplieden spraken de p als ph uit. Indien dit inderdaad zoo is, moet de Sumatraansche kamfer reeds vele eeuwen geleden in Europa bekend zijn geweest, want reeds de Grieksche physicus Aëtios (6e eeuw na Chr.) spreekt van „caphura” in zijn uit 16 boeken bestaand medisch werk.

De waarde der Sumatraansche kamfer was achtmaal zoo groot als die van andere kamfer. Op de Voor Indische markten werd het product als „kafoer kaisoeri” (een merkwaardige verbastering van kapoer Pansoer; Pansoer is een plaatsje dicht bij Baroes gelegen) verhandeld.

In oude Tamil-geschriften heet het product Varasan of Varosoe ⁴⁾, mogelijk een verbastering van Baroes, de plaats, vanwaar de kamfer kwam.

Later zal uitvoeriger op de berichtgeving omtrent dit handelsartikel worden ingegaan.

Het tweede handelsproduct van Baroes was benzoë. Benzoë is een soort wierook, welke komt van de *Styrax benzoin* Dryander van Sumatra ⁵⁾. De naam benzoë komt van de woorden „loeban djawa” of „loeban djawi”, die het best vertaald kunnen worden met „Sumatraansche wierook” ⁶⁾. Van Loeban nu viel de eerste lettergreep, die men wellicht

¹⁾ Encyclopaedie van Ned. Indië op Kapoer Baroes.

²⁾ Naar een aanhaling bij Ferrand, bl. 74.

³⁾ Ferrand, L'empire Sumatranais, bl. 73.

⁴⁾ J. C. van Eerde, De oudste berichten....., Tft. K.N.A.G. 1929, bl. 588.

⁵⁾ Hobson Jobson, A glossary of Anglo-Indian colloquial words and phrases. H. Yule en A. C. Burnell, London 1903, bl. 86.

⁶⁾ Wierook heet in het Arabisch Loeban, in het Hebreeuwsch lebonah, in het Grieksch libanos, alle woorden, die wit beteekenen. Zooals bekend is wordt met het woord Jawa of Djawa, Sumatra aangeduid, terwijl Java als Yawa werd geschreven. Op de verwarring, die hierdoor ontstaan is, kan ik niet verder ingaan. Alleen moge er hier reeds op gewezen worden, dat het door de Arabieren zoo dikwijls genoemde rijk Zabag niet anders dan Djawa of Sumatra is, of dat Sumatra van dit rijk een voornaam deel uitmaakte. In het Siamesch heet de Maleische taal „tjawa”; de Maleiers van de Westkust zeggen, dat „djawa” van Arabischen oorsprong is. Het Bataksche „djau” = djawa.

als het lidwoord beschouwde, af en werd de tweede lettergreep bij het volgende woord getrokken. Zoo ontstond het woord „bandjawi”, dat eindelijk tot het ons meer bekende woord „benzoë” werd vervormd.

Het is niet onmogelijk, dat de Sumatraansche benzoë reeds voor het balsemen der lijken in Egypte uit het rijk van de XXXste dynastie, dus eenige eeuwen voor onze jaartelling, werd gebruikt. Men vindt hieromtrent althans een mededee-ling in de dissertatie van P. H. Brans, die constateert, dat de in de Egyptische hars aangetroffen zuren juist die zijn, welke alleen in de Sumatraansche benzoë voorkomen ¹⁾.

Deze beide handelswaren namen in het oude handelsverkeer zulk een voorname plaats in, dat daaruit moet worden afgeleid, dat Baroes een veel bezocht handelscentrum was.

c. De oude berichtgeving omtrent de Bataks en Baroes.

In de oudste berichten omtrent den Indischen archipel worden de Bataks, zooal niet genoemd, dan toch als kannibalen aangeduid. Dat Herodotus (450 v. Chr.) met zijn volk van Padaë, dat gewoon was de bejaarde menschen op te eten, de Bataks zou bedoeld hebben, zooals Newbold ²⁾ en Favre ³⁾ aannemen, wordt evenwel door Martin „niet nachweisbar” geacht ⁴⁾. Inderdaad werd het kannibalisme, dat bij enkele Batakstammen tot in recenten tijd gebruikelijk was, door hen — voor zoover dat bekend is — steeds in bepaalde gevallen van misdaad of krijgsgevangenschap toegepast. Dat zij gewoon waren de ouden van dagen te verslinden is wel niet geheel onmogelijk, doch er zijn geen termen om aan te nemen, dat het kannibalisme bij hen in ouden tijd ook in dien vorm voorkwam. Men is dan ook vermoedelijk dichter bij de waarheid wanneer men met Schoff veronderstelt, dat met de Padaë van Herodotus de „Purushada” uit de „Vara Sanhita Purana” zijn bedoeld ⁵⁾.

¹⁾ P. H. Brans. Sumatra-benzoë, 1935, bl. 4.

²⁾ F. J. Newbold. Political and statistical account on the British Settlements in the Straits of Malacca. 1839, II bl. 373.

³⁾ P. Favre. An account on the wild tribes inhabiting the Malayan Peninsula, Sumatra and a few neighbouring islands. 1865, bl. 10.

⁴⁾ Martin. Die Inlandstämme der Malayischen Halbinsel. 1905, bl. 89.

⁵⁾ W. H. Schoff, A. M. The Periplus of the Erythraean sea. 1912.

Het is echter niet onmogelijk, dat Herodotus reeds van de Bataks gehoord zou hebben. Heeft Radhakumud Mookerji, M. A. in zijn boek „A history of Indian Shipping”, gelijk, dan zouden de Indiërs reeds duizenden jaren vóór onze jaartelling koloniën in verschillende eilanden van den archipel, o.a. Sumatra, hebben gehad. Nadere gegevens omtrent die Hindoe-kolonisaties worden echter in het boek niet aangetroffen. Daar de Indiërs ook handel met de meer Westelijk levende volkeren dreven, kan uit het vorenstaande worden afgeleid, dat de producten, die zij uit den archipel haalden, vermoedelijk ook hun weg Westwaarts vonden.

Blijkens cap. 28 van de reeds genoemde annalen van de oudere Han-dynastie (206 v. Chr. tot 24 na Chr.), voeren de Chineezers reeds in dien tijd naar den archipel tot het rijk Howang tche, waarmede wellicht Atjeh is bedoeld¹⁾. De reizen uit Zuid China daarheen duurden 12 maanden, terwijl voor de terugreis 10 maanden noodig waren. Deze lange termijn en het verschil in tijd voor heen- en terugreis kunnen verklaard worden door het bezoeken voor handelsdoeleinden van andere, niet op de route zelve gelegen, plaatsen. Zoo moet ook Baroes een der uit de gewone route gelegen handelscentra zijn geweest. Op een bij een artikel van J. C. Lamster over die oude handelsreizen gevoegd kaartje van den handelsweg tusschen China en Indië, geeft de auteur een „veronderstelde” route van Atjeh's Noordpunt naar Baroes²⁾.

In tijdsorde volgen thans de berichten van Claudius Ptolemaeus, den Griekschen geograaf uit Alexandrië. Ook al zijn de bijzonderheden, welke hij mededeelt, eenigszins verward wegens het feit, dat hij alles moest opteekenen uit den mond van handelaren, die zelf onvoldoende geografische kennis bezaten en meer belangstelling voor de producten dan voor land en volk van herkomst aan den dag legden, toch geven zijne berichten op verschillend gebied duidelijke en juiste aanwijzingen.

Hij noemt Iabadioe, dat volgens Kern en Krom³⁾ zoowel Sumatra als Java, of beide eilanden kan zijn en maakt gewag

¹⁾ J. C. van Eerde. De oudste berichten..... Tft. K.N.A.G. 1928, bl. 589.

²⁾ J. C. Lamster. Handelsreizen in Oost-Indië vóór 2000 jaar. Tft. K.N.A.G. 1928, bl. 991.

³⁾ Krom. Hindoe-Jav. gesch., bl. 58.

van de vijf Baroesai-eilanden, welker inwoners kannibalen zijn. Daar anthropophagie op Sumatra alleen bij de Bataks voorkomt, kan met deze „eilanden” moeilijk iets anders dan Baroes bedoeld zijn. Het is bekend, dat in de alleroudste — en ook in latere — berichten de woorden „eiland”, „land” of „stad” niet te nauw genomen moeten worden. Men gebruikte die woorden dooreen zonder zich rekenschap te geven van het onderlinge verschil in beteekenis.

Ptolemaeus roemt den goud- en zilverrijkdom van Iabadioe. Deze naam vindt men terug in den Indischen vorm „Javadwipa” voorkomend in het vermoedelijk uit de 2e eeuw onzer jaartelling dateerend Indische heldendicht Ramayana.

„De rijkdom van Java-Sumatra (het goudland) was reeds in dien ouden tijd bekend en bij de Indiërs spreekwoordelijk geworden”¹⁾.

In een latere Indische bron, het gedicht Manjuçrimulakalpa, dat vóór 980 moet zijn geschreven, wordt de naam Warusaka (voor Baroes) aangetroffen, met welken naam een gebied werd aangeduid „waar de taal onduidelijk en ruw is”. Daarmede was het gehindoeïseerde Sumatra bedoeld²⁾.

Uit de 7e eeuw dateert een bericht van den Chineeschen reiziger I'tsing, omtrent het bezoeken van de plaats „P'o-luschi”, in welken naam Kern „Baroes” herkende.

Nadien worden vooral Baroes (Barus, Baros, Baloer) en het in de nabijheid gelegen Pansoer (Pansur, Pançur, Fansur, Fansoer) in de geschriften der Arabieren genoemd als plaatsen, waar de in dien ouden tijd zoo hooggewaardeerde producten kamfer en benzoë vandaan kwamen.

Van de reeks Arabische schrijvers, die hiervan melding maken, noem ik:

- 846 Ibn Hordadzbeh, die over het rijk Zabag schrijft, welks vorst den titel Maharadja voert. Hij noemt Baloes (Baroes) als uitvoerhaven van kamfer, waar reusachtige kamferboomen groeien, in welker schaduw honderd mensen kunnen zitten.
- 851 Sulayman noemt het eerst Fansoer; later geeft (in 916) Abu Zayd Hasan aantekeningen op zijn werk.

¹⁾ Kern, V.G. VI, bl. 15.

²⁾ Krom, Hindoe-Jav. gesch. bl. 59.

- 902 Ibn Al Fakin vermeldt eveneens Fançur als een land van Zabag (Sumatra).
- 903 Ibn Rosteh schrijft over Fançur, waar een bepaald godsoordeel gebruikelijk is, door middel van een vuur, op dezelfde wijze als eeuwen later op Borneo's Westerafdeeling in zwang is ¹⁾.
- 907 Ishak Bin Imran vermeldt, dat de kamfer van „Sofala” en uit Kala in het rijk van Zabag wordt aangevoerd.
- 916 Abu Zayd Hasan, de reeds vermelde commentator van Sulayman, noemt Sribuza (Sriwijaya, Sumatra) met een oppervlak van 400 vierkante parsang's (een parsang = 1½ paal) en het „eiland Rami” (Ramni) met een oppervlak van 800 vierkante parsang's. Ramni is een nu vervallen rijkje op Noord Sumatra. In het midden tusschen China en Arabië ligt het belangrijke handelscentrum Kalah, stapelplaats voor aloë, kamfer, sandelhout, ivoor, tin, ebbenhout, specerijen en andere kostbare artikelen.
- 943 Masudi beschrijft Zabag, het rijk van den Maharadja, dat aan „India” grenst en dit land van China scheidt. Ook hij noemt Kalah als de belangrijkste handelsplaats. De vorst van Zabag regeert ook over Sribuza en Ramni.
- ±1030 Biruni spreekt over „Karpura dwipa” — Kamfer-eiland, dat volgens Rouffaer met Sumatra moet worden geïdentificeerd ²⁾.
- 1132 Haraki noemt Zabag, Kalah en Sribuza het kamferland.
- 1154 Edrisi vertelt van Djaloes (Baloës, Baroes), waar het volk sexueel onbeschaamd is, hetgeen thans nog van sommige Batakstammen gezegd kan worden.
- 1270 Kazwini spreekt van Djawah, Fançur en Kelah.
- 1374 Ibn Sa'id roemt de kamfer van Pansoer en noemt de stad Java op de „kamferbergen”. Hij vermeldt de „eilanden van Zabag, van welke Sribuza het grootste is”.
- 1345 Ibn Battuta is de eerste, die over benzoë, „loban djawi”

1) Krom. Hindoe-Jav. gesch. bl. 204.

2) Encycl. v. Ned. Indië 1e dr. Tochten, bl. 372.

(Sumatra-wierook) schrijft. Hij noemt verder „Kafur” (kamfer), die in bamboe verpakt wordt.

1349 Ibin al Wardi verhaalt over kannibalen in het land van de kamfer.

Uit deze opgave moge blijken, welk een plaats Baroes en Pansoer in die jaren in het wereldverkeer innamen. Alle schrijvers roemen den rijkdom van het land en de vorsten, die er troonden.

Ook andere reizigers, Chineezzen en Westerlingen, onder wie de Venetiaan Marco Polo, die in 1292 den archipel bezocht, geven hoog op van de kostbare Baroeskamfer. Marco Polo deelt, zooals hiervoor reeds werd aangestipt, mede, dat de „canfora Fansuri” naar zijn gewicht in goud betaald werd. Hij veronderstelde reeds, dat Baroes en Pansoer dezelfde plaats waren en dat de naam Pansoer in den vorm „Pasuri” ook in de „Shijarat Malaju” genoemd werd.¹⁾ Tegenwoordig weten wij, dat Pansoer een dicht bij Baroes gelegen kampong was en dat beide namen dooreen aan de uit die streken komende kamfer werden gegeven.

d. De steen te Loboetoea (bij Baroes).

In steen gegrift, hoewel ten deele vernield en verloren gegaan, komt een bron van geheel anderen aard dan de tot dusverre behandelde, eene zeer belangrijke aanwijzing geven. In 1872 vond de toenmalige controleur van Baroes, G. J. J. Deutz, een steen met inscriptie, die Prof. Kern als Oud-Tamil herkende. Deze steen is vermoedelijk een stuk van een in 1757 op last van den Radja van Baroes, Soetan Mara Pangkat, vernielden steen, die te Loboetoea had gestaan. Ook werd daar een cylindervormige houten put ontdekt, welks bodem door instorting van den omliggenden grond droog was komen te liggen. De put bestond uit vier stukken en was blijkbaar zeer oud, vermoedelijk door de Hindoe's gemaakt. Al jaren eerder waren in de omgeving brokken aardewerk en gouden en zilveren versierselen en muntstukken gevonden, die in vorm en aard verschilden

¹⁾ Ferrand. *L'empire Sumatranais*, bl. 95, noot I.

van de door de bevolking gebruikte. Het goud en zilver werd helaas opgesmolten om er nieuwe voorwerpen van te maken.

Dit alles was voor Deutz aanleiding te veronderstellen, dat dit overblijfselen van vroegere Hindoe-nederzettingen waren. De bevolking wees hem de plaatsen aan, waar tijdens het verblijf der Hindoe's kampongs waren geweest, o.a. te Pansoer ¹⁾.

De inscriptie van den steen, waarin Hultzsch reeds las van een gift van „de vijftien honderd” in het jaar 1088 ²⁾, werd pas in 1932 meer volledig ontcijferd door den hoogleeraar in geschiedenis en oudheidkunde aan de Universiteit te Madras, Prof. Nilakanti Sastri. Deze constateerde ³⁾, dat, blijkens het op den steen voorkomende çaka jaartal 1010 (1088 n. Chr.), in de elfde eeuw ter plaatse het belangrijke, zoo goed als autonome Tamil-handelslichaam der 1500 — in Britsch-Indië wel bekend — moet zijn gevestigd geweest, althans zijn vertegenwoordiging moet hebben gehad. Daarbij moeten lieden geweest zijn, bekwaam om inscripties als deze te maken. Daar het inschrift in Oud-Tamil is opgesteld, moet dit door rechtstreeks uit Indië gekomen lieden zijn gemaakt, daar na de 8e eeuw alle inscripties van Hindoe-Javanen met uitzondering van enkele, die in Nagari-schrift zijn gesteld, in het Kawi-schrift werden gemaakt ⁴⁾.

Deze berichtgeving stelt dus onloochenbaar vast, dat er te Baroes of in de omgeving Hindoe-kolonies zijn geweest, en dat in de 11e eeuw nog een rechtstreeksch verkeer tusschen Voor Indië en Baroes moet hebben plaats gehad.

Een door Deutz medegedeelde legende verhaalt van „een ander volk”, dat te Baroes met Bataks, Maleiers en Minangkabauers samenwoonde en Tjati werd genoemd. De naam Tjati herinnert aan de „chetti's”, die thans nog ter Oostkust van Sumatra als geldschietters bekend zijn en over welken Westenenk een verhandeling schreef ⁵⁾. De chetti is een lid van een handelskaste in Indië. De „chati's” worden reeds genoemd door Barros. Ibn Battuta noemt hen „sati”. Deutz

1) G. J. J. Deutz. *Uit Baros*, Tft. Bat. Gen. dl. 22, 1875, bl. 156.

2) Krom. *Hindoe-Jav. gesch.*, bl. 304.

3) K. A. Nilakanta Sastri. *A Tamil merchant-guild in Sumatra*, Tft. Bat. Gen. dl. 72, 1932, bl. 314.

4) Krom. *Hindoe-Jav. gesch.*, bl. 5.

5) L. C. Westenenk. *De chetti*, Kol. *Studiën VI*, dl. II, 1922, bl. 1.

deelde aan het Bat. Genootschap mede¹⁾, dat de Hindoe's vermoedelijk uitgeroeid waren of met de Bataks waren samengesmolten.

e. Kalaçapoera, Ho-lo-tan.

In de „Kathasaritsagara”, een Indisch gedicht, dat eene verzameling vertellingen inhoudt en dat uit de elfde eeuw dateert en wellicht op een origineel van de vijfde eeuw teruggaat, wordt de stad „Kalaçapoera” op Suwarnadvipa (Sumatra)²⁾ genoemd, een plaats, die Pelliot op grond van Chineesche gegevens op Malaka heeft gezocht³⁾. Ook Karpuradvipa wordt hier genoemd, dat men wel met Borneo heeft willen identificeeren, maar dat veeleer West-Sumatra kan zijn.

Niet alleen de klank van den naam Kalaçapoera, maar ook het verband, waarin de weinige berichten dezen naam noemen, doet vermoeden, dat Kalaçapoera een stad was in Karpuradvipa. Indien nu met Karpuradvipa inderdaad West-Sumatra wordt aangeduid, ligt het voor de hand in verband met al hetgeen over den handel in kamfer en benzoë en de haven Baroes bekend is bij het hooren van den naam Kalaçapoera aan het in dat deel van Sumatra gelegen kamferland Kalasan te denken. Daar moet dan een Hindoe-kolonie geweest zijn, wellicht dezelfde als die, waarop het inschrift van den steen van Loboetoea doelt. De stad (poera) werd genoemd naar het land (Kalasan), zoodat Kalaçapoera eigenlijk Kalasanpoera zou zijn geweest.

In zijn studie: „Indian Colonisation in Sumatra before the seventh century” noemt Dr. J. Przyluski deze Hindoe-kolonie niet. Toch schijnt de veronderstelling, dat deze daar reeds zeer lang bestaan moet hebben, te worden bevestigd door de verschillende berichten, die hieromtrent bekend werden. Zelfs is het niet onmogelijk, dat het in Chineesche mededeelingen genoemde rijk Ho-lo-tan niet anders was dan

1) Notulen best. verg. Bat. Gen. X, 1872, bl. 168.

2) Kern. V.G. V, bl. 311.

3) Krom. l.c., bl. 238.

Ka-la-san. Krom zegt in zijn Hindoe-Javaansche Geschiedenis: „Welke naam er zich achter verbergt, is nog onbekend” ¹⁾. Zou dit nu niet Kalasan kunnen zijn? Van Ho-lo-tan gingen in 430 tot 452 zes gezantschappen naar China. Het was gelegen op het eveneens in de Chineesche berichten genoemde Chö-p'o. Tot dusver meende men Chö-p'o met Java te moeten identificeeren, hoewel in de oudere berichten dit geenszins vast staat ²⁾. Het kan evengoed Sumatra zijn.

f. Enkele historische gegevens betreffende Sumatra. ³⁾

In het vorenstaande is komen vast te staan:

- a. dat Baroes in den wereldhandel van af het begin onzer jaartelling tot ongeveer in de 16e eeuw een belangrijke plaats innam;
- b. dat in de Batak-cultuur een aantal Hindoe-elementen aanwezig zijn, van welke een deel rechtstreeks uit Voor Indië moet zijn ingevoerd;
- c. dat er in de elfde eeuw, en wellicht toen al geruimen tijd een Hindoe-kolonie in de omgeving van Baroes moet hebben bestaan;
- d. dat er alle reden is, aan te nemen, dat Kalaçapoera, een stad is geweest, waar Hindoe's gevestigd waren;
- e. dat de merga der „Sembiring's" in de Karolanden zeer vermoedelijk van Drawidischen oorsprong is en zich, hoewel opgenomen in het verband der Bataksche maatschappij, als een afzonderlijke groep met eigen adat heeft gehandhaafd.

Het is thans de vraag, waar de Hindoesche kolonisten van Baroes en Kalasan zijn gebleven en of mag worden aangenomen, dat zooals reeds vroeger, o.a. door Stein Callenfels als een mogelijkheid werd geopperd ⁴⁾, de Sembiring's de

¹⁾ Krom, l.c. bl. 83.

²⁾ Ibidem, bl. 83 en 96.

³⁾ Voornamelijk, voorzover zij verband houden met hetgeen uit de geschiedenis der Bataklanden bekend is geworden.

⁴⁾ P. V. van Stein Callenfels, Rapport over een dienstreis door een deel van Sumatra, Oudheidkundig Verslag 1920, bl. 73, waar hij schrijft: „het lijkt mij, dat de Tamil inscriptie van Baros" enz. moet samenhangen met het raadsel der Sembiring's".

nakomelingen dezer kolonisten zijn en dus van Baroes en omgeving Oostwaarts het land binnenkwamen.

Omtrent de oude geschiedenis der op Noord Sumatra levende volkeren is zeer weinig bekend. Slechts uit verspreide bronnen en dikwijls zeer onvolledige gegevens, moet worden opgemaakt, hoe het verloop der gebeurtenissen kan zijn geweest.

De bestaande inheemsche kronieken bevatten slechts gegevens vanaf den aanvang van de 17e eeuw. De oudste is de Sedjarah Malajoe van 1612 en geeft de meer op Malaka betrekking hebbende historie, waarin Noord Sumatra slechts nu en dan wordt genoemd. De Hikajat Pasai is van nog jonger datum en de Hikajat Atjeh van 1630 behandelt de geschiedenis van het rijk Atjeh, dat pas in 1510 werd gecreëerd. Van de algemeene geschiedenis van Sumatra — indien ik deze uitdrukking gebruiken mag — kan evenmin een goed samenhangend geheel worden gegeven.

Sinds de studies van Coedès en Ferrand werd een schema gegeven van het ontstaan en de ontwikkeling van Çriwijaya, alwaar, blijkens een Chineesch bericht van 1003, dat twee gezanten naar China werden gezonden, de vorst een telg uit de dynastie der Çailendra's was. Het oude rijk Malajoe was door Çriwijaya onderworpen en vermoedelijk oefende het laatste ook gezag in de Bataksche rijkjes op Noord Sumatra uit, zoodat deze toen onder Çriwijaya kwamen te ressorteeren. In de 10e eeuw, toen het Zuid Sumatraansche rijk door Chineesche schrijvers San-fo-ts'i werd genoemd, heerschte het over 15 onderhoorigheden.

Het laatste woord over de verhoudingen in het rijk der Çailendra's is nog niet gesproken. Ook staat het niet vast, dat de zetel van den oppervorst in Zuid Sumatra is geweest. De jongste onderzoekingen van Voor Indische geleerden schijnen er op te wijzen, dat deze oppervorst ergens in de bergen van Achter Indië was gezeteld (het Koningsgeslacht der bergen) en dat eigenlijk Çriwijaya een deel van zijn imperium was. Vermoedelijk, zoo luidt de conclusie van Prof. Dr. R. C. Majumdar¹⁾ werden de kleine rijkjes op

¹⁾ Prof. Dr. R. C. Majumdar. The Sailendra Empire (Up to the end of the 10th century A. D.), The Journal of the Greater India Society. I, bl. II.

Java en Sumatra in de laatste 25 jaren der 8e eeuw door de macht der Çailendra's voor den eersten keer tezamen gehouden als deelen van één groot rijk.

Toen in de elfde eeuw Koning Rajendra I van het van ouds bekende en in dien tijd juist expansieve kracht, zoowel naar het Noorden (Bengalen) als naar het Zuidoosten in den Indischen Archipel uitoefenende Cola-rijk twee veroveringstochten naar Malaka en Sumatra ondernam, bleek Çriwijaya deel te zijn van een machtigen staat ¹⁾. Volgens de berichtgeving van den „overwinnaar” werden Panei, Çriwijaya, Malajoe, Kedar en het in Noord Sumatra gelegen Lamoeri veroverd. Onder de plaatsen, die het overwinnende leger aandeed, wordt Mewilimbanggam genoemd, dat wordt geïdentificeerd met Karmarangga, of Kalaçapoera ²⁾. Toch schijnt Çriwijaya zijn zelfstandigheid nog bewaard te hebben.

Langzamerhand echter taande zijn macht. Het oude rijk Malajoe herleefde in de 13e eeuw met hulp van Java en ten koste van Çriwijaya. In 1275 richtte Krtanagara, vorst van het toenmalige voornaamste rijk op Java (Singasari) een expeditie naar Zuid Sumatra en toen het rijk Madjapahit systematisch zijn veroveringen in den archipel doorzette, verloor in 1377 Palembang (Çriwijaya) voorgoed zijn oude macht.

Een eeuw tevoren, nl. in 1278, had Candrabhanoe, Koning van Tambralingga op het Maleische schiereiland, eerst met de Jawaka's (vermoedelijk Sumatranen, daar zij gebruik maakten van vergiftigde pijlen, hetgeen wel van de Bataks maar niet van de Javanen bekend is) en daarna met hulptroepen uit Cola en Pandija een krijgstocht tegen Ceilon ondernomen, waarbij hij zelf in handen zijner vijanden viel ²⁾.

De aandacht zij er op gevestigd, dat lieden van Cola en Pandija aan den tocht deelnamen.

Twee der submerga's van de Sembiring's dragen, zooals wij al zagen, thans nog de namen dezer Drawidische volkeren. Wellicht waren het de kolonisten uit de omgeving

¹⁾ Wellicht het rijk der „Çailendra's", dat Majumdar (zie vorige noot) bedoelt.

²⁾ Krom. Hindoe-Jav. gesch., bl. 252/255.
Kern. V.G. III, bl. 29.

van Baroes, die aan Candrabhanoe's onderneming deel namen.

Hoe de verhouding tot het rijk van Minangkabau in vroegere tijden is geweest, ligt in het duister.

Vermoedelijk hadden de Maleiers zich in overoude tijden als een wig tusschen de oorspronkelijk op Sumatra levende volkeren, Bataks en Redjangs, ingedrongen en daar een machtig rijk gesticht. Dit rijk stond vóór 914 onder Hindoesche heerschappij. Het had veel buitenlandsche betrekkingen. Pas veel later (in de 15e eeuw) werd het geïslamiseerd.

Zooals reeds werd opgemerkt, had in 1275 een Javaansche expeditie onder Koning Krtanagara op de Oostkust van Zuid Sumatra succes. Malajoe werd overmeesterd of voegde zich althans bij Krtanagara.

Later verplaatste de Hindoe-Javaansche beschaving, die aldus naar Malajoe gebracht was, zich naar het tegenwoordige Tanahdatar.

De naam Minangkabau, volgens H. N. van der Tuuk „oorsprongsland”, volgens anderen een herinnering aan het legendarische gevecht met een karbouw, werd het eerst genoemd in de Nagara Krtagama van 1365.

Minangkabau stond tusschen 1250 en 1400 op het toppunt van zijn macht. De Javaansche troepen, die Sumatra waren binnengedrongen, waren teruggetrokken. Vooral naar het Noorden, dus in het Batakland, trachtte Minangkabau zijn invloedssfeer uit te breiden. Herhaalde invallen in die landen getuigen daarvan.

Tenslotte verloor het aan eenheid en viel in 1680 uiteen.

Hoe de toestand in de Bataklanden was, is nog moeilijker weer te geven. Vóór de 15e eeuw is daaromtrent niets bekend. In de geschiedboeken van de Chineesche Ming-dynastie (boek 325) uit de jaren 1368—1643 wordt een reis in 1404 van Cheng Ho beschreven, waarin de „Koning van Nakur”, een land, dat ongetwijfeld in het Noorden van Sumatra moet worden gezocht, „The King of the Tattooed Faces” wordt genoemd, omdat zijn volk het gelaat met drie groene figuren tatoueerde.

1) W. Marsden. History of Sumatra, London 1811, bl. 388.

Het tatoueerē kwam volgens Marsden ¹⁾ bij de Bataksche priesters voor, doch in vroeger tijd schijnt het een algemeen gebruik bij de Bataks te zijn geweest. De zendeling Neumann vermeldt, dat men bij een offerfeest, dat geregeld bij het riviertje Laoe Simberoe (Meisjesrivier) wordt gehouden, gewoon is wat mos van de steenen te nemen, dit met sirih-speeksel te mengen en daarmede voorhoofd en wangen te bestippen ¹⁾. Dit zouden de drie groene figuren kunnen zijn op het gelaat van „The Tattooed Faces”.

W. P. Groeneveldt merkt, waar hij spreekt over „the king of the Tattooed Faces” in zijn „Notes on the Malay Archipelago and Malacca, compiled from Chinese sources” ²⁾ op: „His country is situated at the west of Sumatra and consists only of one mountain-village; his people tattoo their faces with three pointed green figures and for this reason he is called the king of the Tattooed Faces”. Hij teekent daarbij aan, dat de Chineesche mededeelingen wel spreken van een rijk van één kampong met een bevolking van 1000 zielen, doch dat het feit, dat zij, zooals het verhaal luidt, een oorlog voerden tegen machtige bureu, erop wijst, dat het grondgebied grooter en de bevolking in getal sterker moet zijn geweest. Zij dreef rijstcultuur op droge velden en hield er vee, gevogelte en eenden op na. Nakur, zegt hij even verder, is wellicht „an advanced establishment of the Batta's” ³⁾.

In the „Researches on Ptolemy's geography of Eastern Asia, further India and the Indo-Malay Archipelago” van Colonel G. E. Gerini M.R.A.S. ⁴⁾ wordt vermeld, dat de Chineesche teekens, waarmede de tatouagefiguren in de geschiedboeken der Ming-dynastie worden aangeduid, minder een vertaling, dan wel een transliteratie of omschrijving van den zin dier teekens bevatten. Gerini herkent daarin de „Damin's” en „Susmin's” van de Wishnoe-Purana. Aldus zouden die teekens op Hindoe-oorsprong wijzen.

Gerini, de aandacht vestigend op het feit, dat volgens een anderen schrijver met de „Tattooed Faces” de Gajoe's bedoeld zijn, vermeldt verder: „There can scarcely be any

¹⁾ J. H. Neumann. Karo-Bataksche offerplaatsen, Bijdr. Kon. Inst. dl. 83, 1927, bl. 514.

²⁾ Verhandelingen Bat. Gen. dl. 39, 1880, bl. 89 en 96.

³⁾ Ibidem, bl. 97.

⁴⁾ Asiatic Society Monographs Vol. I, p. 674, noot 2.

doubt that these Gaju were principally the people referred to by Priar Odoric in Sumatra as tattooing their faces and bodies with various figures. These circumstances lead us to the identifications of the Gaju with „The Tattooed Faces” of Chinese literature. Their kingdom first described by Ma Huan (1416) is recorded under the name Na-ku-erh (Nakur) which the reader will now be able to recognise a shortered form of (Ta)na Karo. The people tattoo on their faces triangular blue figures as well as figures of flowers and animals and for this reason their country is also called „Country of the Tattooed Faces”. In the neighbourhood is situated the mountain of Nakur which yields sulphur”¹⁾.

In Simeloengoen spreekt men thans nog van het legendarische rijk Nakoer of Nagoer²⁾.

Men weet niet, waar het precies was gelegen, doch er zijn nog een aantal kampongnamen als Nagoer Bajoe (Nieuw) en Nagoer Oesang (Oud), welke men in verband brengt met het vroegere bestaan van zulk een rijk.

Het feit, dat deze kampongs in Simeloengoen zijn gelegen en daar nog meer namen aan Nagoer herinneren, wijst er op, dat het rijk Nagoer of Nakoer niet met het latere Pedië vereenzelvigd moet worden. Het centrum lag veel zuidelijker. Hoogstens kunnen Pedië en de Gajo-landen onderdeelen van het rijk geweest zijn. Ook al heette het maar uit één bergkampong te bestaan. Zooals Groeneveldt al opmerkte moet dit onjuist zijn. Misschien bedoelde de schrijver, dat de zetel van den vorst zich in een bergkampong bevond³⁾.

Over een ander rijk, Aroe, worden ook sporadisch hier en daar mededeelingen gedaan. Het zou in 1539 door Atjeh ten onder gebracht zijn, waarna een invasie van vreemde elementen in het kustgebied volgde en de Atjehers in Tamiang en N. Langkat de macht aan zich trokken.

In het Westen wist Atjeh zijn suprematie te vestigen. In de 16e eeuw maakte Singkel een onderdeel van het groote rijk van „Baros” uit. Bij de ontbinding van

¹⁾ Met dezen vulkaan kan de Poesoek Boehit of de Sibajak bedoeld zijn.

²⁾ J. Tideman. Simeloengoen, bl. 50 en vlg.

³⁾ Vergelijk over den zetel der „bergkoningen” J. Przyluski. The Sailendra-vamsa, The Journal of the Greater India Society Vol. II, No. I, bl. 31.

dit rijk in de 19e eeuw kwam Singkel onder Atjeh ¹⁾).

De Bataks werden geheel naar het binnenland van Centraal Noord Sumatra teruggedrongen, van waar zij in vroeger tijd naar de kust waren uitgezwermd ²⁾).

In 1652 verscheen te Amsterdam een merkwaardig boek: „De wonderlijke reizen van Fernando Mendez Pinto, die hij in 21 jaren deur Europa, Asia en Afrika gedaan heeft, daar in hij dartien malen gevangen heeft geweest en seventien malen verkocht is.” Pinto geeft o.a. een verhaal van den oorlog tusschen „Angeessiry Timorraja, Koning der Bataks” en den Sultan van Atjeh (dit was in dien tijd Alâaddin Riâjat Sjah al Kahar) in 1539, toen de laatste den Batakvorst tot den Islam wilde bekeeren.

Het verhaal daaromtrent luidt in het kort als volgt:

Het Atjehsche leger werd verslagen en de Sultan sloot vrede onder de voorwaarde, dat hij een zekere som gouds aan den Timor-Batakschen potentaat zou betalen. Toen Atjeh steun kon krijgen van Arabische hulptroepen, viel hij wederom met veronachtzaming van het gesloten vredesverdrag in het Batakland en doodde drie zonen van den Batakschen vorst, die nu 15000 man bijeenbracht, van welke de helft hulptroepen uit Minangkabau, Indragiri, Djambi, Luson(?) en Borneo! Ook zond hij een brief aan den Gouverneur van Malaka, die hem daarop wapens en munitie zou hebben gezonden. Met zijn geduchte macht, waarbij 40 olifanten, rukte de vorst tegen Atjeh's sultan op en belegerde diens vesting gedurende 23 dagen, waarna hij het beleg opbrak, toen hij vernam, dat een Atjehsche vloot met troepen uit een strijd tegen Siam terugkeerde. In vijf dagen bereikte hij wederom zijn residentie.

Aangezien de hier genoemde belegering van Atjeh's hoofdplaats en de verlossing uit het beleg door een uit Siam terugkeerende vloot historisch vaststaat, moet aan het verhaal niet alle waarde ontzegd worden, ook al zegt Marsden, dat „his writings are too apocryphal” en 't schijnt „that what he has related is substantially true: but there is also reason

¹⁾ H. von Rosenberg. Geografische en ethnografische beschrijving van het distrikt Singkel. Tft. Bat. Gen., dl. 3, 1855, bl. 416.

²⁾ Med. Encycl. Bureau. De Buitenbezittingen, Oostkust van Sumatra I, bl. 102 en 116.

to believe, that he has composed his work from recollection after his return to Europe" ¹⁾).

In den eersten druk van Marsden's werk wordt de brief, dien de Batakvorst aan den Portugeeschen gouverneur van Malaka schreef in extenso opgenomen, doch in latere drukken wordt deze weggelaten. Wat evenwel den brief zelve betreft, moet worden aangenomen, dat Pinto daarvan een afschrift had genomen, zoodat hij hier niet op zijn geheugen behoefde te bouwen. De inhoud, zooals deze volgens de Amsterdamsche uitgave is, luidt als volgt:

„Ik, Angeessiry Timorraja, Koning der Batas, naar uw vriendschap verlangende, op dat uw onderdanen zich met de vruchten van mijn Lant zouden verrijken, bied door een nieu verdrach aan de pakhuizen van uw Koning, die de mijn is, met gout, peper, kamfer, en met meer andere waren te vervullen, op voorwaarde dat gij aan mij tot volkome verzekering een zekere geleide, van uw eige hant geschreven en ondertekent aan mij zult zenden, door welks behulp mijn Fanchares en Jurupangen in zekerheit mogen varen. Ik verzoek ook dat gy my met groote koegels en buskruit bijstaat; want ik behoef nu meer dan ooit alderhande voorraat van oorlog. Ik zal grotelijks aan u verplicht zijn, zo ik door uw behulp eenmaal deze meinedige Achemmers, dodelyke vyanden van uw oud Malakka, mag straffen. Ik zweer dat ik nooit met hen, zo lang als ik leef, vrede zal maken, totdat ik het bloet mijner drie kinderen, die wraak eisschen, gewroken, en de tranen van hun moeder voldaan heb. Want zij, van mij opgevoed, zijn sedert door deze wrede dwingelant van Achem, in de steden van Jacur en Lingau gedoot. Doch Aquarem Dabolay, de broeder van de mistroostige moeder dezer kinderen, die ik aan u zend tot bevestiging van onze nieuwe vriendschap, zal voor mij breder hier af met u spreken, en van al 't geen met u handelen, dat zij goed vind, zo ten dienst van God, als tot welstant van uw volk. In Panaju ²⁾, op de vijfde dag van d'achtste maant" ³⁾.

Hoe men over Pinto's mededeeling moge denken, het geschrift treft door de mogelijkheid, dat een Bataksche

¹⁾ W. Marsden. History of Sumatra, 3e dr., bl. 428/429.

²⁾ Het is niet onmogelijk, dat Panaju een verbastering van Panel is.

³⁾ Zie bl. 19.

potentaat wapens en munitie vraagt aan een gouverneur van Malaka en door den naam van den Batakschen vorst: „Angeessiry Timorraja”.

Timorraja is thans nog een zelfbesturend landschap in Simeloengoen, het land der „Timoer” Bataks. Dat landschap wordt thans eenvoudig „Raja” genoemd. Merkwaardigerwijs behoort Raja, hoewel de ligging daartoe zou moeten hebben leiden, niet tot de viervorsten van Si Singamangaradja. Dit waren Silo, Tanah Djawa, Siantar en Pane¹⁾.

Volgens de legende kwam de eerste vorst van Raja uit Samosir in een kampong van Radja doesoen Nagoer aan. Toen deze te oud was om verder te regeeren, gaf hij zijn dochter aan den Radja van Raja tot vrouw.

Hieruit moet m.i. worden afgeleid, dat de vorsten van Raja hun macht aan het vorstengeslacht van Nagoer ontleenen.

De vorige zelfbestuurder van Raja, Toehan Kapoltakan, verklaarde, dat zijn voorouders uit „Adji Sembah”, ten rechte Ari Sinembah (Karolanden) stammen.

Dit doet vermoeden, dat het oude Nagoer, later Timorraja, ook in de Karolanden gezag voerde.

Het vorenstaande betreffende de historische feiten en berichtgeving van Sumatra heb ik gemeend, — zij het in den gebrekkigen vorm, waarin ik het deed — te moeten weergeven, om te doen gevoelen, hoe de strijd der machten op Sumatra zich in grove trekken moet hebben voltrokken.

Sindsdien is Baroes teruggevallen tot een onbeteekenende kustplaats. Van zijn wereldhandel is niets meer over, van de vroegere Hindoe-vestiging is geen spoor meer aanwezig.

Nog in 1668 geeft de onderkoopman der O.I.C. Backer hoog op van Baroes, waar „Atjehers en Mooren” de lijnwaden der Noord Sumatraansche havens „vertierden” en reukwerken mede terugnamen. Ook Chineezers, Maleiers en Javanen deden deze „stapelplaats van allerlei artikelen, die de volkeren zochten” aan. Backer achtte de „Barossers” meer „hoofsche rabbijnen” dan „brutale volcken”. Het achterland leverde toen nog de „in Japan gezochte kamfer en uitstekende benzoë, die in Voor Indië, Perzië en Arabië de meeste aftrek vond”²⁾.

1) J. Tideman, Simeloengoen, bl. 37.

2) Kol. archief no. 1162 fo 1066 vs.

g. Baroes en de Bataks.

„Der Name Baros“, schrijft Joh. Warneck in een zijner aantekeningen bij zijn geschrift: „Die Religion der Batak” ¹⁾ „hat für die Batak einen geheimnisvollen Klang, wie ihnen denn überhaupt alles, was von fremden Landschaften zu ihnen kommt, imponiert”.

Of Baroes nu die geheimzinnige klank alleen dankte aan het feit, dat de plaats buiten de eigenlijke Bataklanden is gelegen, moet betwijfeld worden. Zijn faam als handelscentrum uit vroegere eeuwen, vestiging der Hindoe's aldaar omstreeks de 11e eeuw en vroeger — en wellicht nog later tot aan de 13e of 14e eeuw — toen Sumatra het tooneel was van groote krijgstochten en de wetenschap, dat Baroes daarna tot in de 19e eeuw de hoofdplaats van een machtig rijk was, dat aan Atjeh onderhoorig was, zullen daarop ook wel invloed hebben uitgeoefend.

Doch bovendien neemt Baroes ten aanzien van de verspreiding der verschillende stammen een bijzondere plaats in. Niet alleen, dat de Borborstam, die wellicht van Hindoe-oorsprong is en een belangrijke rol in de historie der Bataks heeft vervuld, hier waarschijnlijk reeds in overouden tijd gevestigd was en Baroes alzoo tot de oudste vestigingsplaatsen dezer groep behoort ²⁾, ook schijnt er in vroeger tijd een zekere relatie tusschen de oudst bekende Batakvestiging aan den Westelijken kant van het Tobameer in de omgeving van den Poesoek Boehit, de reeds genoemde godenberg (goenoeng Meroe) der Bataks, bestaan te hebben. Zooals al werd medegedeeld werd hier volgens de Bataksche scheppingsverhalen de eerste mensch (Batak) geboren en verspreidde de Bataksche bevolking zich van die plaats over het geheele Batakland.

Baroes had tenslotte nog een geheimzinnigen klank als woonplaats van Radja Oeti. Volgens mededeeling van W. Middendorp uit gegevens, op Samosir verzameld, ging Si Singamangaradja eens per jaar naar Baroes met een wit

1) T.a.p. bl. 115.

2) Ypes. Bijdr. enz., bl. 37.

paard en andere gaven voor Toeangkoe Baroes om die door te zenden aan Radja Oeti. „Wellicht”, zegt het verslag van de werkzaamheden der Afdeeling Taal-, Land- en Volkenkunde van het Kon. Bat. Gen. over 1929, „is dit geen mythisch vorst, zooals de Batakspiegel zegt, maar de naam van een rijk dat macht had over Pagarroejoeng. Misschien is bedoeld Siam; Radja Oeti zou dan een verbastering zijn van Radja Ayuthia, de Vorst van Ayuthia, d.i. de hoofdplaats van Siam van 1350—1767. Dr. Voorhoeve merkte op, dat in de hem bekende Bataksche verhalen Radja Oeti woont op een eiland voor de kust van Baroes, terwijl van dezen vorst hetzelfde verteld wordt als van den keizer van China in de Sedjarah Melajoe, dat hij nl. een varkenskop had, welk feit Si Singamangaradja door een list ontdekte. De naam Radja Oeti zou wellicht in verband gebracht kunnen worden met het Bataksche woord: oeti oetian, handigheid, tooverkunde”¹⁾.

Ypes deelt ook een en ander omtrent dezen Radja Oeti mede. Hij zou de oudste zoon zijn van Goeroe Tatéan Boelan, die weer een zoon was van Si Radja Batak, de eerste mensch (Batak). Radja Oeti had in stede van een menschenhoofd een varkenskop en heette de door Moela Djadi Nabolon omgesmolten Si Radja Biakbiak, die zonder armen en beenen geboren was, te zijn²⁾.

De handelsplaats Baroes vormde, zooals men zich dergelijke centra in de oudheid moet voorstellen, een soort kustvorstendom. In zulke machtssferen beheerschten de (vreemde) koningschappen den handel. Zij wisten de kostbare producten — hier kamfer en benzoë — door hun overmacht, ook in economisch opzicht, te verkrijgen en aldus groote rijkdommen te vergaren. In die steden verzamelden zich de patriciërs van vreemden oorsprong (hier Brahmanisten), terwijl het volk des lands zijne producten bracht en op de markten aan de opkoopters in dienst van deze patriciërs verkocht. Uit de door de patriciërs en machthebbers verzamelde rijkdommen werden de gezantschappen en kostbare geschenken b.v. voor den keizer van het Chi-

1) Tft. Bat. Gen. dl. 70, 1930, bl. 93.

2) Ypes. Bijdr. enz., bl. 26.

neesche rijk, waarvan de Chineesche berichtgevers zooveel mededeelden, bekostigd ¹⁾).

Het zou werkelijk geen wonder zijn dat de naam van een plaats, waarvan zulk een roep uitging, een geheimzinnigen klank bij de bevolking zou blijven behouden. En dit te meer, daar er in den beginne geen directe aanrakingen tusschen de vreemd en altijd vijandig tegenover elkaar staande volkeren zullen zijn geweest, doch een „stille handel” werd onderhouden, zooals dat nu nog bij enkele primitieve stammen op Sumatra (Koeboe's, Sakai's) plaats heeft. Overal, waar schuwe binnenvolkeren huizen, van de zee afgesloten door gevreesde vreemdelingen — de gewone figuur in Indonesië — wordt stille handel aangetroffen. Zoodra de vijandschap of verwijdering ophoudt, maakt de stille handel voor persoonlijk verkeer plaats ²⁾).

In den tijd van dien stillen handel kunnen allerlei legendarische wonderverhalen over het van buiten gekomen vreemde ontstaan, waarvan dan altijd veel in de overlevering ook in later tijd blijft hangen.

Ongetwijfeld moet later het persoonlijk contact, ook tusschen Hindoe's en Bataks ontstaan zijn, getuige de vele Hindoesche elementen in de Bataksche cultuur, als hiervoor beschreven. Het is dan ook geenszins onmogelijk, dat de Hindoe's na die eerste periode meer en meer met de Bataks in directe aanraking kwamen en zich ten deele met hen vermengden. Zoo ook zou de gissing van Ypes, dat de Borborstam van Hindoe-oorsprong is, zeer zeker op waarheid kunnen berusten. Maar als dat zoo is, moet er met de uitzuivering van de Borbors naar het binnenland wel een sterke Hindoe-invloed over het Batakland zijn uitgegaan. Wanneer men met Ypes meent, dat het niet aannemelijk is, dat de in de Bataklanden alom voelbare Hindoe-invloed van de Westkust is uitgegaan, is dat m.i. alleen in zooverre te aanvaarden, dat later — en vooral in het Zuiden en Midden-gedeelte van het Batakland — vooral Hindoe-Javaansche instrooming, dus van uit het Zuiden moet worden aange-

¹⁾ Zie over deze oude handelsplaatsen, de Leidsche dissertatie van J. C. van Leur, *Eenige beschouwingen betreffende den ouden Aziatischen handel*, Middelburg, 1934.

²⁾ J. C. van Eerde, *Onpersoonlijk rullverkeer in den Indischen archipel*. Feestbundel Bat. Gen. I, 1929, bl. 93.

genomen. Dat er echter in ouden tijd wel degelijk een penetratie uit Baroes heeft plaats gehad schijnt vast te staan en wordt ook bevestigd door een mededeeling van Ypes, dat „een inval van uit Baroes tot diep in het binnenland in zeer ouden tijd” wel eens heeft plaats gehad ¹⁾.

Aldus is ook verklaarbaar, hoe een Hindoe-mythologie zich om den Poesoek Boehit op den westelijken oever van het Tobameer weefde en hoe vele overleveringen met Hindoe-elementen doorspekt zijn.

Doch bovendien is het in verband met hetgeen hiervoor omtrent den strijd tusschen de Cola's en de Çailendra's en de expeditie van eerstgenoemden naar Sumatra werd medegedeeld, niet onmogelijk, dat de Cola's ook ter Westkust van Sumatra een strijdmacht deden debarkeeren en aldus in de omgeving van Baroes een strijd heeft plaats gehad.

In dezen gedachtegang past dan zeker de mogelijkheid van een verplaatsing van Hindoe-groepen uit de omgeving van Baroes naar de binnenlanden van Sumatra en kan men zich voorstellen, dat zulk een groep of enkele groepen verdrongen werden, eerst naar het Tobameer en de Oostelijke Pakpaklanden, daarna naar het centrum van het Karoland, waarvan dan nu het bestaan van de Sembiring's nog getuigenis zou afleggen.

In overeenstemming hiermede is het resultaat der onderzoekingen van Neumann ²⁾, dat een groot deel van het Karovolk uit het Westen naar het Karoland kwam. In de overlevering hieromtrent duikt telkens de naam van de Borborgroep op. Radja Pontas van Haoenatas, een bekwaam adathoofd van de marga Pasariboe verklaart volgens Ypes ³⁾, dat de stamvaders der Borbors Sipahoetar en Sitarihoran naar de Karolanden zijn vertrokken.

Volgens Ködding is de Borborgroep de oudste onder de Batakstammen. Deze „marga” heeft Ypes niet in zijn stamboom van het Batakvolk kunnen invoegen, doch zij neemt — en dit is zeer merkwaardig — een bijzondere plaats in het margaverband in.

¹⁾ Ypes. Bijdr. enz., bl. 73.

²⁾ J. H. Neumann. Bijdragen tot de geschiedenis der Karo-Bataklanden. Bijdr. Kon. Inst., dl. 82, 1926, bl. 1.

³⁾ Ypes. Bijdr. enz., bl. 64.

Ypes vermoedt, dat de oudste gegevens omtrent die marga verloren zijn gegaan, daar deze groep „wellicht niet van den aanvang af definitief in het Batakland gevestigd was”.

Ködding spreekt van een verspreiding dezer oudste groep door het opdringen van een volk uit het Oosten. Doch in verband met de thans bekende gegevens moet, zooals reeds gezegd werd, dat opdringen vermoedelijk uit het Zuiden gedacht worden.

De mogelijkheid, dat de Borborgroep en de merga Sembiring van denzelfden oorsprong zijn, groeit, wanneer men de kennis omtrent beide volksdeelen met elkaar in verband brengt, tot groote waarschijnlijkheid. De invasie van de voorvaderen dezer groepen — de Hindoe's dus — is geheel onafhankelijk van die der Hindoe-Javanen. Daar historische gegevens met betrekking tot den tijd der verschillende instroomingen ontbreken en daarom dikwijls moeilijk is uit te maken aan welke instrooming bepaalde Hindoe-overblijfselen te danken zijn, zouden verdere gissingen weinig waarde hebben. Ypes deelt nog verschillende dingen omtrent de Borborgroep mede, die van belang zijn om de waarde der hier geopperde veronderstellingen te toetsen. Zij oefende in de Batakwereld een grooten invloed uit. Vele Bataksche vermaardheden huwden met vrouwen uit die groep. De moeder van den eersten Si Singamangaradja was een vrouw van de Marga Pasariboe uit de Borborgroep. Zij telt ook een aantal voorname datoe's en goeroe's o.a. Tala di Babana, de eerste Batak, die het Bataksche letterschrift gebruikte. Vooral dit laatste doet de schaal naar den Drawidischen oorsprong der Borbors overhellen. Ypes vertelt verder, dat als geboorteplaats van Radja Borbor — den vader van Tala di Babana — wordt opgegeven, Si Andjoer Moelamoela, Djandji Martahan, ergens op den rand der hoogvlakte van Bangkara en Baroes, een plaats tusschen Baroes en de Poesoek Boehit. Als uitgangspunt van de Borbor-verspreiding noemen „vrijwel alle berichtgevers een plaats ergens nabij den westelijken oever van het Tobameer”¹⁾. Hij had ook kunnen schrijven „bij den Poesoek Boehit”.

¹⁾ Ypes. Bijdr. enz., bl. 37.

Slot en samenvattende beschouwingen.

Het vorenstaande kan als volgt worden samengevat.

In de oude berichtgeving worden verschillende namen genoemd, die bepaalde gebieden aanduiden, welker ligging, omvang en plaats, die zij in de onderlinge verhoudingen der mogendheden innamen onvoldoende bekend zijn.

Men weet dat Çriwijaya op Zuid Sumatra was gelegen, doch in hoeverre het een machtig rijk was, dat over geheel Sumatra en het Maleische schiereiland heerschte, dan wel met dit laatste en de staatjes op Noord Sumatra deel uitmaakte van een grooter imperium is onbekend. Of de beroemde Çailendra-dynastie, van welke het eerst in een inscriptie op een steen in Ligor sprake is, over dat grootere rijk, waartoe deelen van Z. O. Azië, Sumatra en Java behoord zouden hebben, den scepter heeft gezwaaid, dan wel als vorsten van een kleiner Çriwijaya regeerden, is een nog onbeantwoorde vraag.

Wat in meer preciesen vorm de telkens genoemde rijkjes Lamuri, Ramni, Daja, Nakoer, Aroe, Raja e.a. hebben omvat en in welke perioden deze een rol in de geschiedenis gespeeld hebben, is onvoldoende bekend.

Toch kunnen enkele min of meer vaststaande feiten worden genoemd, waaruit een en ander uit de geschiedenis van Sumatra — en voornamelijk Noord Sumatra — kan worden gereconstrueerd. Dit is van belang om de volksverschuivingen in het Batakland te verklaren en de rol, die de Hindoe's daarbij speelden, zij het dan ook zeer schematisch, te schetsen.

Moge dan het volgende worden aangeteekend.

Met vrij groote zekerheid mag worden aangenomen, dat er sinds den aanvang onzer jaartelling en mogelijk al veel eerder nauwe handelsrelaties tusschen Voor Indië en Noord Sumatra werden onderhouden en dat Baroes een bekend handelscentrum was, vanwaar men vooral kamfer en benzoë, doch ook andere in den ouden tijd hooggewaardeerde handelswaren verhandelde.

Met de Batakbevolking, die vermoedelijk oorspronkelijk tot aan de kusten in Noord Sumatra woonde, doch daarvan

naar de binnenlanden werd teruggedrongen, en die als anthropophagen bekend was, werd een stillen handel gedreven om de producten uit hun land te bemachtigen. Het is niet onmogelijk, dat zich toen reeds Hindoe-kolonisten in de omgeving van Baroes hebben gevestigd en dat er in die tijden een Hindoe-penetratie van Baroes Oostwaarts naar het Tobameer plaats had, waar de Poesoek Boehit de phantasie der Hindoe's prikkelde en een mythologie werd opgebouwd, die door de Brahmanen onder de kolonisten aan de voornaamste vertegenwoordigers der Bataks werd geleerd. Van deze laatsten is de Borborstam de trait d'union tusschen Hindoe- en Batakbevolking. Belangrijke vertegenwoordigers van dezen stam hebben de Hindoe-elementen, uit de Brahmaansche wetenschap als goeroe's en datoe's in de cultuur der Bataks overgedragen.

De inscriptie van den steen te Loboetoea (bij Baroes) bewijst, dat hier in de elfde eeuw ook een Hindoe-kolonie moet zijn geweest. De inscriptie dateert uit den tijd, toen het Cola-rijk op de kust van Coromandel groote expansie, zoowel naar het Noorden (Bengalen) als over zee (naar den Indischen archipel en Malaka) ten toon spreidde.

Tengevolge daarvan brak er een strijd uit tusschen deze machtige heerschers van de Oostelijke kust van Voor Indië en de Çailendra-vorsten, waarbij de eerste twee expedities naar Sumatra uitrustten en het hunne bijdroegen tot de verbrokkeling en tenslotte den val van Çriwijaya.

Later, toen de Maleiers van het in de 14de eeuw op het hoogtepunt van zijn macht staande Minangkabau hun veroveringstochten naar het Noorden organiseerden, werden de in de omgeving van Baroes wonende Bataksche stammen en vreemde kolonisten naar het N.O. verdrongen. Aldus kan het ontstaan van de Karosche merga Sembiring verklaard worden.

In het binnenland beoosten het Tobameer schijnt toen en in de 15e en 16e eeuw een machtig Batakrijk Nagoer bestaan te hebben, dat in oorlog geraakte met Atjeh, omdat de Atjehsche sultans den Islam wilden invoeren, hetgeen niet gelukte, doch waarbij de macht van Nagoer wel volkomen werd gebroken en dit rijk tenslotte geheel uiteenviel, zoodat

groote verdeeldheid onder de Batakstammen ontstond, ook al bleef het geloof aan en de vereering van de figuur van Si Singamangaradja een geestelijke band vormen, die alle Bataks deed gevoelen, dat zij tot één volk behooren.

In den laatsten tijd wint de zending meer en meer veld en zijn er politieke stroomingen onder de Bataks ontstaan, die geheel andere verschuivingen tengevolge hadden. Het Nederlandsch bestuur draagt het zijne tot de ontwikkeling der Noord Sumatraansche volkeren bij, zoodat tenslotte ook hier de uit een lang vervlogen verleden dateerende instellingen langzamerhand den tol des tijds zullen moeten betalen.

De gang der historie en de toekomst kennen wij niet. Moge deze getuigen van een voor de ontplooiing der eigen in de bevolking levende krachten gunstigen invloed der aanrakingen met Westersche energie en Westersche werkkraft.

a. Si Singamangaradja	24
b. De Batakische mythes	27
c. Sambaring's	30
De mogelijk rechtstreekse invloed van het	
Batakland	32
a. Aanrakingen van Vost India met Baroes in den	
ouden tijd	36
b. De betrekkingen van Baroes in het handelsverkeer	
der middeleeuwen	40
c. De oude berichtgeving omtrent de Bataks en	
Baroes	44
d. De Steen te Lingshooz (de Baroes)	46
e. Kelapong, Holong	48
f. Eekels historische gegevens betreffende Sumatra	41
g. Baroes en de Bataks	50
Het en samenwattende beschouwingen	55

INHOUD.

	Pag.
Inleiding	5
a. Oude godsdienst der Bataks	7
b. Hindoe-instroomingen	8
De Hindoe-overblijfselen in het Batakland	9
a. Taal en schrift	9
b. Mythologie en scheppingsverhalen	13
c. Tijdrekening, kalender en wichelboeken	17
d. Paardenoffer	20
e. Het schaken	22
f. Si Singamangaradja	24
g. De Bataksche tooverstaf	27
h. Sembiring's	28
De mogelijke rechtstreeksche Hindoe-invloed in het Batakland	30
a. Aanrakingen van Voor Indië met Baroes in den ouden tijd	30
b. De beteekenis van Baroes in het handelsverkeer der oudheid	32
c. De oude berichtgeving omtrent de Bataks en Baroes	34
d. De Steen te Loboetoea (bij Baroes)	38
e. Kalaçapoera, Holotan	40
f. Enkele historische gegevens betreffende Sumatra	41
g. Baroes en de Bataks	50
Slot en samenvattende beschouwingen	55

